

අනිධම්මපිටක
පුග්ගලපඤ්ඤත්තිපාළි

ධම්මවිචය

පටුන

මාතිකා	0
1. එකකඋද්දෙසො.....	0
7. කිත්තාවතා පුග්ගලානං පුග්ගලපඤ්ඤාත්ති?	1
2. දුකඋද්දෙසො.....	3
8. ද්වෙ පුග්ගලා -	3
3. තිකඋද්දෙසො.....	5
9. තයො පුග්ගලා -	5
4. චතුක්කඋද්දෙසො.....	6
10. චත්තාරො පුග්ගලා -	6
5. පඤ්චකඋද්දෙසො.....	9
11. පඤ්ච පුග්ගලා -	9
6. ඡක්කඋද්දෙසො.....	10
12. ඡ පුග්ගලා -	10
7. සත්තකඋද්දෙසො.....	11
13. සත්ත පුග්ගලා -	11
8. අට්ඨකඋද්දෙසො.....	11
14. අට්ඨ පුග්ගලා -	11
9. නවකඋද්දෙසො.....	11
15. නව පුග්ගලා -	11
10. දසකඋද්දෙසො.....	11
16. දස පුග්ගලා -	11
නිද්දෙසො	12
1. එකකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති	12
2. දුකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති	18
3. තිකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති	25
4. චතුක්කපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති.....	37
5. පඤ්චකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති	63

6. ඡක්කපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති	70
7. සත්තකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති.....	70
8. අට්ඨකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති.....	72
9. නවකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති	72
10. දසකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති.....	74

“ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුඡපට්ඨිතා.”

(මහා සුඤ්ඤාන සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤාන වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - භික්ඛු ධම්මචිහාරි

(ජව්ව සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

අභිධම්මපිටකෙ

පුග්ගලපඤ්ඤත්තිපාළි

මාතිකා

1. එකකඋද්දෙසො

1. ඡ පඤ්ඤත්තියො — ඛන්ධපඤ්ඤත්ති, ආයතනපඤ්ඤත්ති, ධාතූපඤ්ඤත්ති, සච්චපඤ්ඤත්ති, ඉන්ද්‍රියපඤ්ඤත්ති, පුග්ගලපඤ්ඤත්ති.

2. කිත්තාවතා ඛන්ධානං ඛන්ධපඤ්ඤත්ති? යාවතා පඤ්චක්ඛන්ධා — රූපක්ඛන්ධො, වේදනාක්ඛන්ධො, සඤ්ඤාක්ඛන්ධො, සඬ්ඛාරක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො; එත්තාවතා ඛන්ධානං ඛන්ධපඤ්ඤත්ති.

3. කිත්තාවතා ආයතනානං ආයතනපඤ්ඤත්ති? යාවතා ද්වාදසායතනානි — චක්ඛායතනං, රූපායතනං, සොතායතනං, සද්දායතනං, ඝානායතනං, ගන්ධායතනං, ජීව්හායතනං, රසායතනං, කායායතනං, ඵොට්ඨබ්බායතනං, මනායතනං, ධම්මායතනං; එත්තාවතා ආයතනානං ආයතනපඤ්ඤත්ති.

4. කිත්තාවතා ධාතූනං ධාතූපඤ්ඤත්ති? යාවතා අට්ඨාරස ධාතූයො — චක්ඛුධාතූ, රූපධාතූ, චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතූ, සොතධාතූ, සද්දධාතූ, සොතවිඤ්ඤාණධාතූ, ඝානධාතූ, ගන්ධධාතූ, ඝානවිඤ්ඤාණධාතූ, ජීව්හාධාතූ, රසධාතූ, ජීව්හාවිඤ්ඤාණධාතූ, කායධාතූ, ඵොට්ඨබ්බධාතූ, කායවිඤ්ඤාණධාතූ, මනොධාතූ, ධම්මධාතූ, මනොවිඤ්ඤාණධාතූ; එත්තාවතා ධාතූනං ධාතූපඤ්ඤත්ති.

5. කිත්තාවතා සච්චානං සච්චපඤ්ඤත්ති? යාවතා චත්තාරි සච්චානි — දුක්ඛසච්චං, සමුදයසච්චං, නිරොධසච්චං, මග්ගසච්චං; එත්තාවතා සච්චානං සච්චපඤ්ඤත්ති.

6. කිත්තාවතා ඉන්ද්‍රියානං ඉන්ද්‍රියපඤ්ඤත්ති? යාවතා බාවිසතින්ද්‍රියානි — චක්ඛුන්ද්‍රියං, සොතින්ද්‍රියං, ඝාතින්ද්‍රියං, ජීව්හින්ද්‍රියං, කායින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියං, ඉත්ථින්ද්‍රියං, පුරිසින්ද්‍රියං, ජීවිතින්ද්‍රියං, සුඛින්ද්‍රියං, දුක්ඛින්ද්‍රියං, සොමනස්සින්ද්‍රියං, දොමනස්සින්ද්‍රියං, උපෙක්ඛින්ද්‍රියං, සද්ධින්ද්‍රියං, වීරිසින්ද්‍රියං, සතින්ද්‍රියං, සමාධිත්ද්‍රියං, පඤ්ඤින්ද්‍රියං, අනඤ්ඤාතඤ්ඤස්සාමිතින්ද්‍රියං, යං, අඤ්ඤාතාවින්ද්‍රියං; එත්තාවතා ඉන්ද්‍රියානං ඉන්ද්‍රියපඤ්ඤත්ති.

7. කිත්තාවතා පුග්ගලානං පුග්ගලපඤ්ඤත්ති?

- (1) සමයවිමුත්තො
- (2) අසමයවිමුත්තො
- (3) කුප්පධම්මො
- (4) අකුප්පධම්මො
- (5) පරිභානධම්මො
- (6) අපරිභානධම්මො
- (7) චෙතනාභබ්බො
- (8) අනුරක්ඛණාභබ්බො
- (9) පුට්ඨජ්ජනො
- (10) ගොත්‍රභූ
- (11) භයුපරතො
- (12) අභයුපරතො
- (13) භබ්බාගමනො
- (14) අභබ්බාගමනො
- (15) නියතො
- (16) අනියතො
- (17) පටිපත්තකො
- (18) ඵලෙඨිතො
- (19) සමසීසි
- (20) ඨිතකප්පි

- (21) අරියො
- (22) අනරියො
- (23) සෙක්ඛො
- (24) අසෙක්ඛො
- (25) නෙවසෙක්ඛනාසෙක්ඛො
- (26) තෙවිජ්ජො
- (27) ඡළභිඤ්ඤො
- (28) සම්මාසම්බුද්ධො
- (29) පච්චෙකසම්බුද්ධො [\[පච්චෙකබුද්ධො \(සී.\)\]](#)
- (30) උභතොභාගවිමුත්තො
- (31) පඤ්ඤාවිමුත්තො
- (32) කායසක්ඛි
- (33) දිට්ඨිජ්ජත්තො
- (34) සද්ධාවිමුත්තො
- (35) ධම්මානුසාරි
- (36) සද්ධානුසාරි
- (37) සත්තක්ඛත්තුපරමො
- (38) කොලඨකොලො
- (39) එකබ්ඪි
- (40) සකදාගාමී
- (41) අනාගාමී

- (42) අන්තරාපරිනිබ්බායී
- (43) උපහච්චපරිනිබ්බායී
- (44) අසඬ්ඛාරපරිනිබ්බායී
- (45) සසඬ්ඛාරපරිනිබ්බායී
- (46) උද්ධංසොතොඅකනිට්ඨගාමී
- (47) සොතාපන්නො
- (48) සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො
- (49) සකදාගාමී
- (50) සකදාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො
- (51) අනාගාමී
- (52) අනාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො
- (53) අරහා
- (54) අරහත්තඵලසච්ඡිකිරියාය [අරහත්තාය (සි.)] පටිපන්නො

එකකං.

2. දුකඋද්දෙසො

8. ද්වෙ පුග්ගලා –

- (1) කොධනො ව, උපනාහී ව.
- (2) මක්ඛී ව, පළාසී [පළාසී (සා. ක.)] ව.
- (3) ඉස්සුකී ව, මච්ඡරී ව.
- (4) සංයො ව, මායාවී ව.
- (5) අහිරිකො ව, අනොත්තප්පී ව.

- (6) දුබ්බවො ව, පාපමිත්තො ව.
- (7) ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරො ව, භොජනෙ අමත්තඤ්ඤා ව.
- (8) මුට්ඨස්සති ව, අසම්පජානො ව.
- (9) සීලවිපත්තො ව, දිට්ඨිවිපත්තො ව.
- (10) අජ්ඣාත්තසංයොජනො ව, බහිද්ධාසංයොජනො ව.
- (11) අක්කොධනො ව, අනුපනාහී ව.
- (12) අමක්ඛී ව, අපළාසී ව.
- (13) අනිස්සුකී ව, අමච්ඡරී ව.
- (14) අසංයො ව, අමායාවී ව.
- (15) හිරිමා ව, ඔත්තජ්ජි ව.
- (16) සුවවො ව, කල්‍යාණමිත්තො ව.
- (17) ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො ව, භොජනෙ මත්තඤ්ඤා ව.
- (18) උපට්ඨිතස්සති ව, සම්පජානො ව.
- (19) සීලසම්පත්තො ව, දිට්ඨිසම්පත්තො ව.
- (20) ද්වෙ පුග්ගලා දුල්ලභා ලොකස්මිං.
- (21) ද්වෙ පුග්ගලා දුත්තජ්ජයා.
- (22) ද්වෙ පුග්ගලා සුත්තජ්ජයා.
- (23) ද්විත්තං පුග්ගලානං ආසවා වඩ්ඪන්ති.
- (24) ද්විත්තං පුග්ගලානං ආසවා න වඩ්ඪන්ති.
- (25) හිනාධිමුත්තො ව, පඤ්ඤාධිමුත්තො ව.
- (26) තිත්තො ව, තජ්ජෙතො ව.

දුකං.

3. තිකඋද්දෙසො

9. තයො පුග්ගලා –

- (1) නිරාසො, ආසංසො, විගතාසො.
- (2) තයො ගිලානුපමා පුග්ගලා.
- (3) කායසක්ඛි, දිට්ඨිජපත්තො, සද්ධාවිමුත්තො.
- (4) ගුචභාණි, පුප්ඵභාණි, මධුභාණි.
- (5) අරුකූපමචිත්තො පුග්ගලො, විජ්ජුපමචිත්තො පුග්ගලො, වජිරුපමචිත්තො පුග්ගලො.
- (6) අන්ධො, එකචක්ඛු, ද්විචක්ඛු.
- (7) අවකුජ්ජපඤ්ඤො පුග්ගලො, උච්ඡඛිගපඤ්ඤො [උච්චඛිගුපඤ්ඤො (සා.)] පුග්ගලො, පුච්ඡපඤ්ඤො පුග්ගලො.
- (8) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො කාමෙසු ච භවෙසු ච අවිතරාගො, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො කාමෙසු විතරාගො භවෙසු අවිතරාගො, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො කාමෙසු ච භවෙසු ච විතරාගො.
- (9) පාසාණලෙඛුපමො පුග්ගලො, පථවිලෙඛුපමො පුග්ගලො, උදකලෙඛුපමො පුග්ගලො.
- (10) තයො පොත්ථකූපමා පුග්ගලා.
- (11) තයො කාසිකචන්ද්‍රපමා පුග්ගලා.
- (12) සුප්පමෙය්‍යො, දුප්පමෙය්‍යො, අප්පමෙය්‍යො.
- (13) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො න සෙවිතඛිබ්බො න භජිතඛිබ්බො න පයිරුපාසිතඛිබ්බො, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො සෙවිතඛිබ්බො භජිතඛිබ්බො පයිරුපාසිතඛිබ්බො, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො සක්කත්වා ගරුං කත්වා [ගරුකත්වා (සි.)] සෙවිතඛිබ්බො භජිතඛිබ්බො පයිරුපාසිතඛිබ්බො.

(14) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො ජිගුච්ඡිතඛිබ්බො න සෙවිතඛිබ්බො න හජිතඛිබ්බො න පයිරුපාසිතඛිබ්බො, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අජික්ඛුපෙක්ඛිතඛිබ්බො න සෙවිතඛිබ්බො න හජිතඛිබ්බො න පයිරුපාසිතඛිබ්බො; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො සෙවිතඛිබ්බො හජිතඛිබ්බො පයිරුපාසිතඛිබ්බො.

(15) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී [පරිපූරිකාරී (සා.)], සමාධිස්මිං මත්තසො කාරී, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු ච පරිපූරකාරී, සමාධිස්මිඤ්ච පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු ච පරිපූරකාරී, සමාධිස්මිඤ්ච පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය ච පරිපූරකාරී.

(16) තයො සත්ථාරො.

(17) අපරෙපි තයො සත්ථාරො.

තිකං.

4. චතුක්කඋද්දෙසො

10. චත්තාරො පුග්ගලා –

(1) අසප්පුරිසො, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො, සප්පුරිසො, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො.

(2) පාපො, පාපෙන පාපතරො, කල්‍යාණො, කල්‍යාණෙන කල්‍යාණතරො.

(3) පාපධම්මො, පාපධම්මෙන පාපධම්මතරො, කල්‍යාණධම්මො, කල්‍යාණධම්මෙන කල්‍යාණධම්මතරො.

(4) සාවජ්ජො, චජ්ජබ්‍රලො, අජ්ජචජ්ජො [අජ්ජසාවජ්ජො (සා. ක.) අ. නි. 4.135], අනචජ්ජො.

(5) උග්ගට්ඨකඤ්ඤා, විපඤ්චිතඤ්ඤා [විපචිතඤ්ඤා (සි.) අ. නි. 4.133], නෙය්‍යො, පදපරමො.

(6) යුත්තජ්ජට්ඨානො, නො මුත්තජ්ජට්ඨානො, මුත්තජ්ජට්ඨානො, නො යුත්තජ්ජට්ඨානො, යුත්තජ්ජට්ඨානො ච මුත්තජ්ජට්ඨානො ච, නෙව යුත්තජ්ජට්ඨානො නො මුත්තජ්ජට්ඨානො.

(7) චත්තාරො ධම්මකථිකා පුග්ගලා.

(8) චත්තාරො වලාහකූපමා පුග්ගලා.

(9) චත්තාරො මුසිකූපමා පුග්ගලා.

(10) චත්තාරො අම්බුපමා පුග්ගලා.

(11) චත්තාරො කුම්භූපමා පුග්ගලා.

(12) චත්තාරො උදකරහදූපමා පුග්ගලා.

(13) චත්තාරො බලිබද්දූපමා [බලිබද්දූපමා (සි.)] පුග්ගලා.

(14) චත්තාරො ආසිවිසූපමා පුග්ගලා.

(15) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අනුච්චිව අපරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අනුච්චිව අපරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අනුච්චිව අපරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ යානෙ පසාදං උපදංසිතා හොති, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අනුච්චිව අපරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ යානෙ අප්පසාදං උපදංසිතා හොති.

(16) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ යානෙ අප්පසාදං උපදංසිතා හොති, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ යානෙ පසාදං උපදංසිතා හොති.

(17) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ව ඛො වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ව ඛො අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස ව අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන; වණ්ණාරහස්ස ව වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො නෙව අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ව වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන.

(18) උට්ඨානඵලපථීවී නො පුඤ්ඤඵලපථීවී, පුඤ්ඤඵලපථීවී නො උට්ඨානඵලපථීවී, උට්ඨානඵලපථීවී ච පුඤ්ඤඵලපථීවී ච, නෙව උට්ඨානඵලපථීවී නො පුඤ්ඤඵලපථීවී.

(19) තමො තමපරායනො, තමො ජොතිපරායනො, ජොති තමපරායනො, ජොති ජොතිපරායනො.

(20) ඔණනොණනො, ඔණතුණණනො, උණණනොණනො, උණණතුණණනො.

(21) චත්තාරො රුක්ඛුපමා පුග්ගලා.

(22) රූපජ්ජමාණො, රූපජ්ජසන්තො, සොසජ්ජමාණො, සොසජ්ජසන්තො.

(23) ලුබ්ඡජ්ජමාණො, ලුබ්ඡජ්ජසන්තො, ධම්මජ්ජමාණො, ධම්මජ්ජසන්තො.

(24) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො පරහිතාය පටිපන්නො හොති, නො අත්තහිතාය; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො හොති පරහිතාය ච; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො නෙව අත්තහිතාය පටිපන්නො හොති නො පරහිතාය.

(25) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අත්තන්තපො හොති අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො පරන්තපො හොති පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො අත්තන්තපො ච හොති අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො, පරන්තපො ච පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො නෙව අත්තන්තපො හොති න අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො, න පරන්තපො න පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො. සො අනත්තන්තපො අපරන්තපො දිට්ඨොව ධම්මෙ නිච්ඡාතො නිබ්බූතො සීතීභූතො [සීතීභූතො (සී. ක.)] සුඛජ්ජපිසංචෙදී බ්‍රහ්මභූතෙන අත්තනා විහරති.

(26) සරාගො, සදොසො, සමොහො, සමානො.

(27) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, න ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, ලාභී

ව අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය; අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො නෙව ලාභී භොති අජ්ඣන්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය.

(28) අනුසොතගාමී පුග්ගලො, පටිසොතගාමී පුග්ගලො, ධීතත්තො පුග්ගලො, තිණ්ණො පාරඨගතො [පාරගතො (සි. සාය.)] ථලෙ තිට්ඨති ඩ්වාහ්මණො.

(29) අප්පස්සුතො සුතෙන අනුපපන්නො, අප්පස්සුතො සුතෙන උපපන්නො, බහුස්සුතො සුතෙන අනුපපන්නො, බහුස්සුතො සුතෙන උපපන්නො.

(30) සමණමච්චලො, සමණපදුමො, සමණපුණ්ඩරීකො, සමණසුසමණසුචුමාලො.

චතුක්කං.

5. පඤ්චකඋද්දෙසො

11. පඤ්ච පුග්ගලා -

(1) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො ආරහති [ආරම්භති (සි. සාය.)] ච විජ්ජට්ඨාරී ච භොති, තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං යථාභූතං නස්පජානාති, යත්ථස්ස තෙ උජ්ජන්තා පාපකා අකුසලා ධම්මා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති. අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො ආරහති න විජ්ජට්ඨාරී ච භොති, තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං යථාභූතං නස්පජානාති, යත්ථස්ස තෙ උජ්ජන්තා පාපකා අකුසලා ධම්මා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති. අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො නාරහති විජ්ජට්ඨාරී ච භොති, තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං යථාභූතං නස්පජානාති, යත්ථස්ස තෙ උජ්ජන්තා පාපකා අකුසලා ධම්මා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති. අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො නාරහති න විජ්ජට්ඨාරී භොති, තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං යථාභූතං නස්පජානාති, යත්ථස්ස තෙ උජ්ජන්තා පාපකා අකුසලා ධම්මා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති. අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො නාරහති න විජ්ජට්ඨාරී භොති, තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං යථාභූතං පජානාති, යත්ථස්ස තෙ උජ්ජන්තා පාපකා අකුසලා ධම්මා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති.

(2) දත්ථා අවජානාති, සංවාසෙන අවජානාති, ආධෙය්‍යමුඛො භොති, ලොලො භොති, මන්දො මොමුභො භොති.

(3) පඤ්ච යොධාජීවුපමා පුග්ගලා.

- (4) පඤ්ච පිණ්ඩපාතිකා.
- (5) පඤ්ච බලපච්ඡාහත්තිකා.
- (6) පඤ්ච ඵකාසනිකා.
- (7) පඤ්ච පංසුකුලිකා.
- (8) පඤ්ච තෙව්වරිකා.
- (9) පඤ්ච ආරඤ්ඤිකා.
- (10) පඤ්ච රුක්ඛමූලිකා.
- (11) පඤ්ච අබ්භොකාසිකා.
- (12) පඤ්ච නොසජ්ජිකා.
- (13) පඤ්ච යථාසන්ථතිකා.
- (14) පඤ්ච සොසානිකා.

පඤ්චකං.

6. ඡක්කඋද්දෙසො

12. ඡ පුග්ගලා -

(1) අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අභිසම්බුජ්ඣති, තත්ථ ච සබ්බඤ්ඤානං පාපුණාති බලෙසු [ඵලෙසු (පී.)] ච වසීභාවං. අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අභිසම්බුජ්ඣති, න ච තත්ථ සබ්බඤ්ඤානං පාපුණාති න ච බලෙසු වසීභාවං. අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අනභිසම්බුජ්ඣති, දිට්ඨෙව චෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොති සාවකපාරමිඤ්ච පාපුණාති. අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අනභිසම්බුජ්ඣති, දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොති, න ච සාවකපාරමිං පාපුණාති. අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අනභිසම්බුජ්ඣති, න ච දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොති, අනාගාමී හොති අනාගන්තා [අනාගන්ත්වා (සාය. ක.) අ. නි. 4.171] ඉත්ථත්තං. අත්ථෙකච්චො පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු

ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අනභිසම්බුජ්ඣති, න ච දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොති, ආගාමී [සොතාපන්නසකදාගාමී (සා. ක.)] හොති ආගන්තා ඉත්ථත්තං.

ඡක්කං.

7. සත්තකඋද්දෙසො

13. සත්ත පුග්ගලා -

(1) සත්ත උදකුපමා පුග්ගලා. සකිං නිමුග්ගො නිමුග්ගොව හොති, උම්මුජ්ජිත්වා නිමුජ්ජති, උම්මුජ්ජිත්වා යීතො හොති, උම්මුජ්ජිත්වා විපස්සති විලොකෙති, උම්මුජ්ජිත්වා පතරති, උම්මුජ්ජිත්වා පටිගාධජ්ජත්තො හොති, උම්මුජ්ජිත්වා තිණ්ණො හොති පාරඤ්ඤා පලෙ තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණො.

(2) උභතොභාගවිමුත්තො, පඤ්ඤාවිමුත්තො, කායසක්ඛී, දිට්ඨිජ්ජත්තො, සද්ධාවිමුත්තො, ධම්මානුසාරී, සද්ධානුසාරී.

සත්තකං.

8. අට්ඨකඋද්දෙසො

14. අට්ඨ පුග්ගලා -

(1) චත්තාරො මග්ගසමඤ්ඤිතො, චත්තාරො ඵලසමඤ්ඤිතො පුග්ගලා.

අට්ඨකං.

9. නවකඋද්දෙසො

15. නව පුග්ගලා -

(1) සම්මාසම්බුද්ධො, පච්චෙකසම්බුද්ධො, උභතොභාගවිමුත්තො, පඤ්ඤාවිමුත්තො, කායසක්ඛී, දිට්ඨිජ්ජත්තො, සද්ධාවිමුත්තො, ධම්මානුසාරී, සද්ධානුසාරී.

නවකං.

10. දසකඋද්දෙසො

16. දස පුග්ගලා -

(1) පඤ්චන්තං ඉධ නිට්ඨා, පඤ්චන්තං ඉධ විභාය නිට්ඨා.

දසකං.

පුග්ගලපඤ්ඤත්තිමානිකා නිවසීතා.

නිද්දෙසො

1. එකකපුග්ගලපඤ්ඤත්ති

1. කතමො ච පුග්ගලො සමයවිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කාලෙන කාලං සමයෙන සමයං අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන චුසිත්වා [\[එස්සිත්වා \(සී. ඩී.\)\]](#) විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති – අයං වුවචති පුග්ගලො “සමයවිමුත්තො”.

2. කතමො ච පුග්ගලො අසමයවිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො න භෙව ඛො කාලෙන කාලං සමයෙන සමයං අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන චුසිත්වා විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති – අයං වුවචති පුග්ගලො “අසමයවිමුත්තො”. සබ්බෙපි අරියපුග්ගලා අරියෙ විමොක්ඛෙ අසමයවිමුත්තා.

3. කතමො ච පුග්ගලො කුප්පධම්මො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී භොති රූපසහගතානං වා අරූපසහගතානං වා සමාපත්තීනං. සො ච ඛො න නිකාමලාභී භොති න අකිච්ඡලාභී න අකසිරලාභී; න යත්ථිච්ඡකං යදිච්ඡකං යාවතිච්ඡකං සමාපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. යානං ඛො පනෙනං විජ්ජති, යං තස්ස පුග්ගලස්ස පමාදමාගම්ම තා සමාපත්තියො කුප්පෙය්‍යං – අයං වුවචති පුග්ගලො “කුප්පධම්මො”.

4. කතමො ච පුග්ගලො අකුප්පධම්මො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී භොති රූපසහගතානං වා අරූපසහගතානං වා සමාපත්තීනං. සො ච ඛො නිකාමලාභී භොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී; යත්ථිච්ඡකං යදිච්ඡකං යාවතිච්ඡකං සමාපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං තස්ස පුග්ගලස්ස පමාදමාගම්ම තා සමාපත්තියො කුප්පෙය්‍යං – අයං වුවචති පුග්ගලො “අකුප්පධම්මො”. සබ්බෙපි අරියපුග්ගලා අරියෙ විමොක්ඛෙ අකුප්පධම්මා.

5. කතමො ච පුග්ගලො පරිභානධම්මො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී භොති රූපසහගතානං වා අරූපසහගතානං වා සමාපත්තීනං. සො ච ඛො න නිකාමලාභී භොති න අකිච්ඡලාභී න අකසිරලාභී; න යත්ථිච්ඡකං යදිච්ඡකං යාවතිච්ඡකං සමාපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. යානං ඛො පනෙනං විජ්ජති, යං සො පුග්ගලො පමාදමාගම්ම තාහි සමාපත්තීහි පරිභායෙය්‍යා – අයං වුවචති පුග්ගලො “පරිභානධම්මො”.

6. කතමො ච පුග්ගලො අපරිභානධම්මො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති රූපසහගතානං වා අරූපසහගතානං වා සමාපත්තීනං. සො ච ඛො නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී; යත්ථිච්ඡකං යදිච්ඡකං යාවතිච්ඡකං සමාපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං සො පුග්ගලො පමාදමාගම්ම තාහි සමාපත්තීහි පරිභායෙය්‍යා - අයං වුච්චති පුග්ගලො “අපරිභානධම්මො”. සබ්බෙහි අරියපුග්ගලා අරියෙ විමොක්ඛෙ අපරිභානධම්මා.

7. කතමො ච පුග්ගලො චේතනාහබ්බො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති රූපසහගතානං වා අරූපසහගතානං වා සමාපත්තීනං. සො ච ඛො න නිකාමලාභී හොති න අකිච්ඡලාභී න අකසිරලාභී; න යත්ථිච්ඡකං යදිච්ඡකං යාවතිච්ඡකං සමාපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. සචෙ අනුසඤ්චෙතෙති, න පරිභායති තාහි සමාපත්තීහි. සචෙ න අනුසඤ්චෙතෙති, පරිභායති තාහි සමාපත්තීහි - අයං වුච්චති පුග්ගලො “චේතනාහබ්බො”.

8. කතමො ච පුග්ගලො අනුරක්ඛණාහබ්බො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති රූපසහගතානං වා අරූපසහගතානං වා සමාපත්තීනං. සො ච ඛො න නිකාමලාභී හොති න අකිච්ඡලාභී න අකසිරලාභී; න යත්ථිච්ඡකං යදිච්ඡකං යාවතිච්ඡකං සමාපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. සචෙ අනුරක්ඛති, න පරිභායති තාහි සමාපත්තීහි. සචෙ න අනුරක්ඛති, පරිභායති තාහි සමාපත්තීහි - අයං වුච්චති පුග්ගලො “අනුරක්ඛණාහබ්බො”.

9. කතමො ච පුග්ගලො පුට්ඨජ්ජනො? යස්ස පුග්ගලස්ස තීණි සංයොජනාති අජ්ජනාති; න ච තෙසං ධම්මානං පහානාය පටිපන්නො - අයං වුච්චති පුග්ගලො “පුට්ඨජ්ජනො”.

10. කතමො ච පුග්ගලො ගොත්තු? යෙසං ධම්මානං සමනන්තරා අරියධම්මස්ස අවක්කන්ති හොති තෙහි ධම්මෙහි සමන්තාගතො - අයං වුච්චති පුග්ගලො “ගොත්තු”.

11. කතමො ච පුග්ගලො හයුපරතො? සත්ත සෙක්ඛා හයුපරතා, යෙ ච පුට්ඨජ්ජනා සීලවන්තො. අරහා අහයුපරතො.

12. කතමො ච පුග්ගලො අභබ්බාගමනො? යෙ තෙ පුග්ගලා කම්මාවරණෙන සමන්තාගතා, කිලෙසාවරණෙන සමන්තාගතා, විපාකාවරණෙන සමන්තාගතා, අස්සද්ධා අච්ඡන්දිකා දුප්පඤ්ඤා ඵලා, අභබ්බා නියාමං ඔක්කම්තුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං - ඉමෙ වුච්චන්ති පුග්ගලො “අභබ්බාගමනා”.

13. කතමො ච පුග්ගලො භබ්බාගමනො? යෙ තෙ පුග්ගලා න කම්මාවරණෙන සමන්තාගතා, න කිලෙසාවරණෙන සමන්තාගතා, න විපාකාවරණෙන සමන්තාගතා, සද්ධා ඡන්දිකා පඤ්ඤවන්තො **[පඤ්ඤවන්තා (සී.)]** අනෙළා, භබ්බා නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං – ඉමෙ වුවචන්ති පුග්ගලා “භබ්බාගමනා”.

14. කතමො ච පුග්ගලො නියතො? පඤ්ච පුග්ගලා ආනන්තරිකා, යෙ ච මිච්ඡාදිට්ඨිකා නියතා, අට්ඨ ච අරියපුග්ගලා නියතා. අවසෙසා පුග්ගලා අනියතා.

15. කතමො ච පුග්ගලො පටිපන්නකො? චත්තාරො මග්ගසමඬ්භිගිනො පුග්ගලා පටිපන්නකා, චත්තාරො ඵලසමඬ්භිගිනො පුග්ගලා ඵලෙ යිතා.

16. කතමො ච පුග්ගලො සමසිසි? යස්ස පුග්ගලස්ස අපුබ්බං අවරිමං ආසවපරියාදානඤ්ච හොති ජීවිතපරියාදානඤ්ච – අයං වුවචති පුග්ගලො “සමසිසි”.

17. කතමො ච පුග්ගලො යිතකප්පි? අයඤ්ච පුග්ගලො සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො අස්ස, කප්පස්ස ච උඬ්ඨය්හනවෙලා අස්ස, නෙව තාව කප්පො උඬ්ඨය්හෙයා යාවායං පුග්ගලො න සොතාපත්තිඵලං සච්ඡිකරොති. අයං වුවචති පුග්ගලො “යිතකප්පි”. සබ්බෙපි මග්ගසමඬ්භිගිනො පුග්ගලා යිතකප්පිනො.

18. කතමො ච පුග්ගලො අරියො? අට්ඨ අරියපුග්ගලා අරියා. අවසෙසා පුග්ගලා අනරියා.

19. කතමො ච පුග්ගලො සෙක්ඛො? චත්තාරො මග්ගසමඬ්භිගිනො තයො ඵලසමඬ්භිගිනො පුග්ගලා “සෙක්ඛා”. අරහා අසෙක්ඛො. අවසෙසා පුග්ගලා නෙවසෙක්ඛනාසෙක්ඛා.

20. කතමො ච පුග්ගලො තෙවිජ්ජො? තිහි විජ්ජාහි සමන්තාගතො පුග්ගලො “තෙවිජ්ජො”.

21. කතමො ච පුග්ගලො ඡළහිඤ්ඤො? ඡහි අහිඤ්ඤාහි සමන්තාගතො පුග්ගලො “ඡළහිඤ්ඤො”.

22. කතමො ච පුග්ගලො සම්මාසම්බුද්ධො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අහිසම්බුජ්ඣති; තත්ථ ච සබ්බඤ්ඤානං පාපුණාති, බලෙසු ච වසීභාවං – අයං වුවචති පුග්ගලො “සම්මාසම්බුද්ධො”.

23. කතමො ච පුග්ගලො පච්චෙකසම්බුද්ධො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චාති අභිසම්බුජ්ඣති; න ච තත්ථ සබ්බඤ්ඤානං පාපුණාති, න ච බලෙසු වසීභාවං – අයං වුවචති පුග්ගලො “පච්චෙකසම්බුද්ධො”.

24. කතමො ච පුග්ගලො උභතොභාගවිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන චුසිත්වා විහරති; පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති – අයං වුවචති පුග්ගලො “උභතොභාගවිමුත්තො”.

25. කතමො ච පුග්ගලො පඤ්ඤාවිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො න භෙව ඛො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන චුසිත්වා විහරති; පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති. අයං වුවචති පුග්ගලො “පඤ්ඤාවිමුත්තො”.

26. කතමො ච පුග්ගලො කායසක්ඛි? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන චුසිත්වා විහරති; පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති. අයං වුවචති පුග්ගලො “කායසක්ඛි”.

27. කතමො ච පුග්ගලො දිට්ඨිජ්ජත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. තථාගතජ්ජවෙදිතා වස්ස ධම්මා පඤ්ඤාය වොදිට්ඨා භොන්ති වොචරිතා. පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති – අයං වුවචති පුග්ගලො “දිට්ඨිජ්ජත්තො”.

28. කතමො ච පුග්ගලො සද්ධාවිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. තථාගතජ්ජවෙදිතා වස්ස ධම්මා පඤ්ඤාය වොදිට්ඨා භොන්ති වොචරිතා. පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති, නො ච ඛො යථා දිට්ඨිජ්ජත්තස්ස – අයං වුවචති පුග්ගලො “සද්ධාවිමුත්තො”.

29. කතමො ච පුග්ගලො ධම්මානුසාරි? යස්ස පුග්ගලස්ස සොනාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නස්ස පඤ්ඤාන්ද්‍රියං අධිමත්තං භොති, පඤ්ඤාචාභිං පඤ්ඤාපුබ්බභිගමං අරියමග්ගං භාවෙති – අයං වුවචති පුග්ගලො “ධම්මානුසාරි”. සොනාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො පුග්ගලො ධම්මානුසාරි ඵලෙ ධිතො දිට්ඨිජ්ජත්තො.

30. කතමො ච පුග්ගලො සද්ධානුසාරී? යස්ස පුග්ගලස්ස සොනාපත්තිඵලසවිජ්ජිරියාය පටිපත්තස්ස සද්ධිත්ථියං අධිමත්තං හොති, සද්ධාචාහිං සද්ධාපුබ්බභිගමං අරියමග්ගං භාවෙති – අයං වුව්චති පුග්ගලො “සද්ධානුසාරී”. සොනාපත්තිඵලසවිජ්ජිරියාය පටිපත්තො පුග්ගලො සද්ධානුසාරී ඵලෙ ධීතො සද්ධාවිමුත්තො.

31. කතමො ච පුග්ගලො සත්තක්ඛත්තුපරමො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොනාපත්තො හොති අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායනො [සම්බොධිපරායණො (සි. ක.)]. සො සත්තක්ඛත්තුං දෙවෙ ච මානුසෙ ච සන්ධාවිත්ථා සංසරිත්ථා දුක්ඛස්සන්තං කරොති – අයං වුව්චති පුග්ගලො “සත්තක්ඛත්තුපරමො”.

32. කතමො ච පුග්ගලො කොලඨකොලො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොනාපත්තො හොති අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායනො. සො ද්වෙ වා තිණි වා කුලාති සන්ධාවිත්ථා සංසරිත්ථා දුක්ඛස්සන්තං කරොති – අයං වුව්චති පුග්ගලො “කොලඨකොලො”.

33. කතමො ච පුග්ගලො එකඛිජී? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොනාපත්තො හොති අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායනො. සො එකංයෙව මානුසකං භවං නිබ්බත්තෙන්ථා දුක්ඛස්සන්තං කරොති – අයං වුව්චති පුග්ගලො “එකඛිජී”.

34. කතමො ච පුග්ගලො සකදාගාමී? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමී හොති, සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්ථා දුක්ඛස්සන්තං කරොති – අයං වුව්චති පුග්ගලො “සකදාගාමී”.

35. කතමො ච පුග්ගලො අනාගාමී? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්චන්තං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති, තත්ථ පරිනිබ්බාසී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා – අයං වුව්චති පුග්ගලො “අනාගාමී”.

36. කතමො ච පුග්ගලො අන්තරාපරිනිබ්බාසී? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්චන්තං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති, තත්ථ පරිනිබ්බාසී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. සො උපපන්නං වා සමනන්තරා අප්පන්නං වා වෙමජ්ඣං ආයුප්පමාණං අරියමග්ගං සඤ්ජනෙති උපරිට්ඨිමානං සංයොජනානං පහානාය – අයං වුව්චති පුග්ගලො “අන්තරාපරිනිබ්බාසී”.

37. කතමො ච පුග්ගලො උපහව්වපරිනිබ්බායී? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්චන්තං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති, තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. සො අතික්කමිත්වා වෙමජ්ඣං ආයුජ්ජමාණං උපහව්ව චා කාලකිරියං [කාලං කිරියං (ක.)] අරියමග්ගං සඤ්ජනෙති උපරිට්ඨිමානං සංයොජනානං පහානාය – අයං වුව්චති පුග්ගලො “උපහව්වපරිනිබ්බායී”.

38. කතමො ච පුග්ගලො අසඬ්ඛාරපරිනිබ්බායී? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්චන්තං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති, තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. සො අසඬ්ඛාරෙන අරියමග්ගං සඤ්ජනෙති උපරිට්ඨිමානං සංයොජනානං පහානාය – අයං වුව්චති පුග්ගලො “අසඬ්ඛාරපරිනිබ්බායී”.

39. කතමො ච පුග්ගලො සසඬ්ඛාරපරිනිබ්බායී? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්චන්තං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති, තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. සො සසඬ්ඛාරෙන අරියමග්ගං සඤ්ජනෙති උපරිට්ඨිමානං සංයොජනානං පහානාය – අයං වුව්චති පුග්ගලො “සසඬ්ඛාරපරිනිබ්බායී”.

40. කතමො ච පුග්ගලො උද්ධංසොතො අකනිට්ඨගාමී? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්චන්තං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති, තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. සො අවිහා වුතො අතජ්ජං ගච්ඡති, අතජ්ජා වුතො සුදස්සං ගච්ඡති, සුදස්සා වුතො සුදස්සිං ගච්ඡති, සුදස්සියා වුතො අකනිට්ඨං ගච්ඡති; අකනිට්ඨො අරියමග්ගං සඤ්ජනෙති උපරිට්ඨිමානං සංයොජනානං පහානාය – අයං වුව්චති පුග්ගලො “උද්ධංසොතො අකනිට්ඨගාමී”.

41. කතමො ච පුග්ගලො සොතාපන්නො සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො? තිණ්ණං සංයොජනානං පහානාය පටිපන්නො පුග්ගලො සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො. යස්ස පුග්ගලස්ස තිණ්ණං සංයොජනානි පහිනානි – අයං වුව්චති පුග්ගලො “සොතාපන්නො”.

42. කාමරාගඛ්‍යාපාදානං තනුභාවාය පටිපන්නො පුග්ගලො සකදාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො. යස්ස පුග්ගලස්ස කාමරාගඛ්‍යාපාදා තනුභූතා – අයං වුව්චති පුග්ගලො “සකදාගාමී”.

43. කාමරාගඛ්‍යාපාදානං අනවසෙසජ්ජහානාය පටිපන්නො පුග්ගලො අනාගාමීඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො. යස්ස පුග්ගලස්ස කාමරාගඛ්‍යාපාදා අනවසෙසා පහීනා – අයං වුව්වති පුග්ගලො “අනාගාමී”.

44. රූපරාගඅරූපරාගමානඋද්ධච්චඅවිජ්ජාය අනවසෙසජ්ජහානාය පටිපන්නො පුග්ගලො අරහත්තඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො. යස්ස පුග්ගලස්ස රූපරාගො අරූපරාගො මානො උද්ධච්චං අවිජ්ජා අනවසෙසා පහීනා – අයං වුව්වති පුග්ගලො “අරහ”.

එකකනිද්දෙසො.

2. දුකපුග්ගලපඤ්ඤත්ති

45. කතමො ච පුග්ගලො කොධනො? තත්ථ කතමො කොධො? යො කොධො කුජ්ඣනා කුජ්ඣිතත්තං දොසො දුස්සනා දුස්සිතත්තං [දුසනා දුසිතත්තං (සා.)] ඛ්‍යාපත්ති ඛ්‍යාපජ්ජනා ඛ්‍යාපජ්ජිතත්තං විරොධො පටිවිරොධො චණ්ඩික්කං අසුරොපො අනත්තමනතා චිත්තස්ස – අයං වුව්වති කොධො. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං කොධො අප්පහීනො – අයං වුව්වති පුග්ගලො “කොධනො”.

46. කතමො ච පුග්ගලො උපනාහී? තත්ථ කතමො උපනාහො? පුබ්බකාලං කොධො අපරකාලං උපනාහො. යො ඵවරූපො උපනාහො උපනස්භනා උපනස්භිතත්තං අට්ඨපනා [ආට්ඨපනා (ක.) විභ. 891] ඨපනා සණ්ඨපනා අනුසංසන්දනා අනුප්පබන්ධනා දළ්භිකම්මං කොධස්ස – අයං වුව්වති උපනාහො. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං උපනාහො අප්පහීනො – අයං වුව්වති පුග්ගලො “උපනාහී”.

47. කතමො ච පුග්ගලො මක්ඛී? තත්ථ කතමො මක්ඛො? යො මක්ඛො මක්ඛායනා මක්ඛායිතත්තං [මක්ඛියනා මක්ඛියිතත්තං (සී.), මක්ඛියනා මක්ඛියිතත්තං (ක.)] නිට්ඨුරියං නිට්ඨුරියකම්මං – අයං වුව්වති මක්ඛො. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං මක්ඛො අප්පහීනො – අයං වුව්වති පුග්ගලො “මක්ඛී”.

48. කතමො ච පුග්ගලො පළාසී? තත්ථ කතමො පළාසො? යො පළාසො පළාසායනා පළාසායිතත්තං පළාසාහාරො විවාදට්ඨානං යුගග්ගාහො අප්පට්ඨිස්සග්ගො – අයං වුව්වති පළාසො. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං පළාසො අප්පහීනො – අයං වුව්වති පුග්ගලො “පළාසී”.

49. කතමො ච පුග්ගලො ඉස්සුකී? තත්ථ කතමා ඉස්සා? යා පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපුජනාසු ඉස්සා ඉස්සායනා

ඉස්සායිතත්තං උසුයා උසුයනා **[උස්සුයා උස්සුයනා (ක.) විභ. 893]** උසුයිතත්තං – අයං වුච්චති ඉස්සා. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං ඉස්සා අප්පභීනා – අයං වුච්චති පුග්ගලො “ඉස්සුකී”.

50. කතමො ච පුග්ගලො මච්ඡරී? තත්ථ කතමං මච්ඡරියං? පඤ්ච මච්ඡරියානි – ආවාසමච්ඡරියං, කුලමච්ඡරියං, ලාභමච්ඡරියං, වණ්ණමච්ඡරියං, ධම්මමච්ඡරියං. යං ඵවරූපං මච්ඡෙරං මච්ඡරායනා මච්ඡරායිතත්තං වෙච්චිෂං කදරියං කටුකඤ්චුකතා අග්ගභිතත්තං චිත්තස්ස – ඉදං වුච්චති මච්ඡරියං. යස්ස පුග්ගලස්ස ඉදං මච්ඡරියං අප්පභීනං – අයං වුච්චති පුග්ගලො “මච්ඡරී”.

51. කතමො ච පුග්ගලො සංයො? තත්ථ කතමං සාංයෙය්‍යං? ඉධෙකච්චො සංයො භොති පරිසංයො. යං තත්ථ සංයං සංයනා සාංයෙය්‍යං කක්කරතා කක්කරියං **[කක්ඛළතා කක්ඛළියං (සාය.) ඵවං බුද්දකච්චගඤ්ඤකනිද්දෙසෙව]** පරික්ඛත්තත්තා පාරික්ඛත්තියං – ඉදං වුච්චති සාංයෙය්‍යං. යස්ස පුග්ගලස්ස ඉදං සාංයෙය්‍යං අප්පභීනං – අයං වුච්චති පුග්ගලො “සංයො”.

52. කතමො ච පුග්ගලො මායාවී? තත්ථ කතමා මායා? ඉධෙකච්චො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා තස්ස පටිච්ඡාදනාහෙතු පාපිකං ඉච්ඡං පණ්දහති – “මා මං ජඤ්ඤා”ති ඉච්ඡති, “මා මං ජඤ්ඤා”ති සඬකප්පති “මා මං ජඤ්ඤා”ති වාචං භාසති, “මා මං ජඤ්ඤා”ති කායෙන පරක්කමති. යා ඵවරූපා මායා මායාවිතා අච්චාසරා වඤ්චනා නිකති විකිරණා පරිහරණා ගුහනා පරිගුහනා ඡාදනා පටිච්ඡාදනා අනුත්තානීකම්මං අනාවිකම්මං වොච්ඡාදනා පාපකිරියා – අයං වුච්චති මායා. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං මායා අප්පභීනා – අයං වුච්චති පුග්ගලො “මායාවී”.

53. කතමො ච පුග්ගලො අභිරිකො? තත්ථ කතමං අභිරිකං? යං න භිරියති භිරියිතබ්බෙන න භිරියති පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියා – ඉදං වුච්චති අභිරිකං. ඉමිනා අභිරිකෙන සමන්තාගතො පුග්ගලො “අභිරිකො”.

54. කතමො ච පුග්ගලො අනොත්තප්පි? තත්ථ කතමං අනොත්තප්පං? යං න ඔත්තප්පති ඔත්තප්පිතබ්බෙන න ඔත්තප්පති පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියා – ඉදං වුච්චති අනොත්තප්පං. ඉමිනා අනොත්තප්පෙන සමන්තාගතො පුග්ගලො “අනොත්තප්පි”.

55. කතමො ච පුග්ගලො දුබ්බවො? තත්ථ කතමො දොවචස්සතා? සහධම්මිකෙ වුච්චමානෙ දොවචස්සායං දොවචස්සියං දොවචස්සතා විජ්ජටිකුලග්ගාහිතා විපච්චනීකසාතතා අනාදරියං අනාදරියතා අගාරවතා

අප්පතිස්සවතා — අයං වුච්චති දොවචස්සතා. ඉමාය දොවචස්සතාය සමන්තාගතො පුග්ගලො “දුබ්බවො”.

56. කතමො ච පුග්ගලො පාපමිත්තො? තත්ථ කතමා පාපමිත්තතා? යෙ තෙ පුග්ගලා අස්සද්ධා දුස්සිලා අප්පස්සුතා මච්ඡරිතො දුප්පඤ්ඤා, යා තෙසං සෙවනා නිසෙවනා සංසෙවනා භජනා සම්භජනා භත්ති සම්භත්ති සම්පවඩ්ඤා — අයං වුච්චති පාපමිත්තතා. ඉමාය පාපමිත්තතාය සමන්තාගතො පුග්ගලො “පාපමිත්තො”.

57. කතමො ච පුග්ගලො ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරො? තත්ථ කතමා ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො චක්ඛුතා රූපං දිස්වා නිමිත්තග්ගාහී භොති අනුඛ්‍යාඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙන චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යං, තස්ස සංවරාය න පටිපජ්ජති, න රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ න සංවරං ආපජ්ජති. සොතෙන සද්දං සුත්වා...පෙ.... සානෙන ගන්ධං සායිත්වා...පෙ.... ඡ්විභාය රසං සායිත්වා...පෙ.... කායෙන ථොට්ඨබ්බං චුසිත්වා...පෙ.... මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය නිමිත්තග්ගාහී භොති අනුඛ්‍යාඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙන මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යං, තස්ස සංවරාය න පටිපජ්ජති, න රක්ඛති මනින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියෙ න සංවරං ආපජ්ජති. යා ඉමෙසං ඡන්තං ඉන්ද්‍රියානං අගුත්ති අගොපනා අනාරක්ඛො අසංවරො — අයං වුච්චති ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතා. ඉමාය ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතාය සමන්තාගතො පුග්ගලො “ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරො”.

58. කතමො ච පුග්ගලො භොජනෙ අමත්තඤ්ඤා? තත්ථ කතමා භොජනෙ අමත්තඤ්ඤතා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අප්පට්ඨිකා අයොනිසො ආහාරං ආහාරෙති දවාය මදාය මණ්ඩනාය විභූසනාය, යා තත්ථ අසන්තුට්ඨිතා අමත්තඤ්ඤතා අප්පට්ඨිකා භොජනෙ — අයං වුච්චති භොජනෙ අමත්තඤ්ඤතා. ඉමාය භොජනෙ අමත්තඤ්ඤතාය සමන්තාගතො පුග්ගලො “භොජනෙ අමත්තඤ්ඤා”.

59. කතමො ච පුග්ගලො මුට්ඨස්සති? තත්ථ කතමං මුට්ඨස්සව්චං? යා අස්සති අනනුස්සති අප්පට්ඨස්සති අස්සති අස්සරණතා අධාරණතා පිලාපනතා සම්මුසනතා — ඉදං වුච්චති මුට්ඨස්සව්චං. ඉමිනා මුට්ඨස්සව්චෙන සමන්තාගතො පුග්ගලො “මුට්ඨස්සති”.

60. කතමො ච පුග්ගලො අසම්පජානො? තත්ථ කතමං අසම්පජඤ්ඤං? යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං අනභිසමයො අනනුබොධො අසම්බොධො අප්පට්ථෙධො

අසඬිගාහණා අපරියොගාහණා [අසංගාහනා අපරියොගාහනා (සි. සා. ක.)] අසමපෙක්ඛණා අපච්චවෙක්ඛණා අපච්චක්ඛකම්මං දුම්මෙජ්ඣං බාලාං අසම්පජඤ්ඤං මොහො පමොහො සම්මොහො අවිජ්ජා අවිජ්ජොසො අවිජ්ජායොගො අවිජ්ජානුසයො අවිජ්ජාපරියුට්ඨානං අවිජ්ජාලඬ්ඨි මොහො අකුසලමූලං – ඉදං වුච්චති අසම්පජඤ්ඤං. ඉමිනා අසම්පජඤ්ඤෙන සමන්තාගතො පුග්ගලො “අසම්පජානො”.

61. කතමො ච පුග්ගලො සිලවිපන්නො? තත්ථ කතමා සිලවිපත්ති? කායිකො චිතික්කමො වාචසිකො චිතික්කමො කායිකවාචසිකො චිතික්කමො – අයං වුච්චති සිලවිපත්ති. සබ්බම්පි දුස්සිලාං සිලවිපත්ති. ඉමාය සිලවිපත්තියා සමන්තාගතො පුග්ගලො “සිලවිපන්නො”.

62. කතමො ච පුග්ගලො දිට්ඨිවිපන්නො? තත්ථ කතමා දිට්ඨිවිපත්ති? “නත්ථි දින්නං, නත්ථි යිට්ඨං, නත්ථි හුතං, නත්ථි සුකතදුක්ඛටානං [සුකටදුක්ඛටානං (සි.)] කම්මානං ඵලං විපාකො, නත්ථි අයං ලොකො, නත්ථි පරො ලොකො, නත්ථි මාතා, නත්ථි පිතා, නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා, නත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා [සමග්ගතා (ක.)] සම්මාපටිපන්නා යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පච්චෙදන්ති” ති. යා ඵචරුපා දිට්ඨි දිට්ඨිගතං දිට්ඨිගහනං දිට්ඨිකන්තාරො දිට්ඨිවිසුකායිකං දිට්ඨිවිජ්ජන්දිතං දිට්ඨිසංයොජනං ගාහො පටිග්ගාහො අභිනිවෙසො පරාමාසො කුම්මග්ගො මිච්ඡාපථො මිච්ඡත්තං තිත්ථායතනං විපරියාසග්ගාහො [විපරියෙසග්ගාහො (සබ්බත්ථ) පදසිද්ධි වින්තෙතබ්බා], අයං වුච්චති දිට්ඨිවිපත්ති. සබ්බාපි මිච්ඡාදිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්ති. ඉමාය දිට්ඨිවිපත්තියා සමන්තාගතො පුග්ගලො “දිට්ඨිවිපන්නො”.

63. කතමො ච පුග්ගලො අජ්ඣත්තසංයොජනො? යස්ස පුග්ගලස්ස පඤ්චොරම්භාගියානි සංයොජනානි අජපභීනානි – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අජ්ඣත්තසංයොජනො”.

64. කතමො ච පුග්ගලො බහිද්ධාසංයොජනො? යස්ස පුග්ගලස්ස පඤ්චුද්ධම්භාගියානි සංයොජනානි අජපභීනානි – අයං වුච්චති පුග්ගලො “බහිද්ධාසංයොජනො”.

65. කතමො ච පුග්ගලො අක්කොධනො? තත්ථ කතමො කොධො? යො කොධො කුජ්ඣනා කුජ්ඣිතත්තං දොසො දුස්සනා දුස්සිතත්තං බ්‍යාපත්ති බ්‍යාපජ්ජනා බ්‍යාපජ්ජිතත්තං විරොධො පටිවිරොධො චණ්ඩික්කං අසුරොපො අනත්තමනතා චිත්තස්ස – අයං වුච්චති කොධො. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං කොධො පභීනො – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අක්කොධනො”.

66. කතමො ච පුග්ගලො අනුපනාහී? තත්ථ කතමො උපනාහො? පුබ්බකාලං කොධො අපරකාලං උපනාහො යො ඵවරූපො උපනාහො උපනස්භනා උපනස්භිතත්තං අට්ඨපනා ය්පනා සංඝද්වයො අනුසංසන්දනා අනුප්පබන්ධනා දළ්භිකම්මං කොධස්ස – අයං වුච්චති උපනාහො. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං උපනාහො පභීනො – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අනුපනාහී”.

67. කතමො ච පුග්ගලො අමක්ඛී? තත්ථ කතමො මක්ඛො? යො මක්ඛො මක්ඛායනා මක්ඛායිතත්තං නිට්ඨුරියං නිට්ඨුරියකම්මං – අයං වුච්චති මක්ඛො. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං මක්ඛො පභීනො – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අමක්ඛී”.

68. කතමො ච පුග්ගලො අපළාසී? තත්ථ කතමො පළාසො? යො පළාසො පළාසායනා පළාසායිතත්තං පළාසාහාරො විවාදට්ඨානං යුගග්ගාහො අප්පට්ඨිස්සග්ගො – අයං වුච්චති පළාසො. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං පළාසො පභීනො – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අපළාසී”.

69. කතමො ච පුග්ගලො අනිස්සුකී? තත්ථ කතමා ඉස්සා? යා පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපුජනාසු ඉස්සා ඉස්සායනා ඉස්සායිතත්තං උසුයා උසුයනා උසුයිතත්තං – අයං වුච්චති ඉස්සා. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං ඉස්සා පභීනා – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අනිස්සුකී”.

70. කතමො ච පුග්ගලො අමච්ඡරී? තත්ථ කතමං මච්ඡරියං? පඤ්ච මච්ඡරියානි – ආවාසමච්ඡරියං, කුලමච්ඡරියං, ලාභමච්ඡරියං, වණ්ණමච්ඡරියං, ධම්මමච්ඡරියං. යං ඵවරූපං මච්ඡෙරං මච්ඡරායනා මච්ඡරායිතත්තං වෙච්චිඡං කදරියං කටුකඤ්චුකතා අග්ගභිතත්තං චිත්තස්ස – ඉදං වුච්චති මච්ඡරියං. යස්ස පුග්ගලස්ස ඉදං මච්ඡරියං පභීනං – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අමච්ඡරී”.

71. කතමො ච පුග්ගලො අසයො? තත්ථ කතමං සායෙය්‍යං? ඉධෙකච්චො සයො හොති පරිසයො. යං තත්ථ සයං සයනා සායෙය්‍යං කක්කරතා කක්කරියං පරික්ඛත්තතා පාරික්ඛත්තියං – ඉදං වුච්චති සායෙය්‍යං. යස්ස පුග්ගලස්ස ඉදං සායෙය්‍යං පභීනං – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අසයො”.

72. කතමො ච පුග්ගලො අමායාවී? තත්ථ කතමා මායා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කායෙන දුච්චරිතං වරින්වා වාචාය දුච්චරිතං වරින්වා මනසා දුච්චරිතං වරින්වා තස්ස පටිච්ඡාදනහෙතු පාපිකං ඉච්ඡං පණ්දහති – “මා මං ජඤ්ඤා”ති ඉච්ඡති, “මා මං ජඤ්ඤා”ති සඬකප්පති, “මා මං ජඤ්ඤා”ති වාචං භාසති, “මා මං ජඤ්ඤා”ති කායෙන පරක්කමති. යා ඵවරූපා මායා මායාවිතා අව්වාසරා වඤ්චනා නිකති විකිරණා පරිහරණා ගුහනා පරිගුහනා ඡාදනා පටිච්ඡාදනා

අනුත්තරානිකම්මං අනාවිකම්මං වොච්ඡාදනා පාපකිරියා – අයං වුච්චති මායා. යස්ස පුග්ගලස්ස අයං මායා පහිනා – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අමායාවි”.

73. කතමො ච පුග්ගලො හිරිමා? තත්ථ කතමා හිරි? යං හිරියති හිරිශිතඛිබ්බෙන හිරියති පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියා – අයං වුච්චති හිරි. ඉමාය හිරියා සමන්තාගතො පුග්ගලො “හිරිමා”.

74. කතමො ච පුග්ගලො ඔත්තප්පි? තත්ථ කතමං ඔත්තප්පං? යං ඔත්තප්පති ඔත්තප්පිතඛිබ්බෙන ඔත්තප්පති පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියා – ඉදං වුච්චති ඔත්තප්පං. ඉමිනා ඔත්තප්පෙන සමන්තාගතො පුග්ගලො “ඔත්තප්පි”.

75. කතමො ච පුග්ගලො සුචචො? තත්ථ කතමා සොචචස්සතා? සහධම්මිකෙ වුච්චමානෙ සොචචස්සායං සොචචස්සියං සොචචස්සතා අවිජ්ජට්ඨකුලග්ගාහිතා අවිජ්ජව්වනිකසාතතා සාදරියං සාදරියතා සගාරචතා සජ්ජතිස්සචතා – අයං වුච්චති සොචචස්සතා. ඉමාය සොචචස්සතාය සමන්තාගතො පුග්ගලො “සුචචො”.

76. කතමො ච පුග්ගලො කල්‍යාණමිත්තො? තත්ථ කතමා කල්‍යාණමිත්තතා? යෙ තෙ පුග්ගලා සද්ධා සීලවත්තො බහුස්සුතා වාගචත්තො පඤ්ඤවත්තො, යා තෙසං සෙවනා නිසෙවනා සංසෙවනා භජනා සම්භජනා භත්ති සම්භත්ති සම්පවඬිකතා – අයං වුච්චති කල්‍යාණමිත්තතා. ඉමාය කල්‍යාණමිත්තතාය සමන්තාගතො පුග්ගලො “කල්‍යාණමිත්තො”.

77. කතමො ච පුග්ගලො ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො? තත්ථ කතමා ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො චක්ඛුතා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහි හොති නානුඛ්‍යඤ්ජනග්ගාහි; යත්වාධිකරණමෙන චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අත්වාස්සවෙය්‍යං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සොතෙන සද්දං සුත්වා...පෙ.... සාතෙන ගන්ධං සායිත්වා...පෙ.... ජීවිහාය රසං සායිත්වා...පෙ.... කායෙන ථොට්ඨඛිබ්බං ඵුසිත්වා...පෙ.... මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහි හොති නානුඛ්‍යඤ්ජනග්ගාහි; යත්වාධිකරණමෙන මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අත්වාස්සවෙය්‍යං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති මනින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. යා ඉමෙසං ඡන්තං ඉන්ද්‍රියානං ගුත්ති ගොපනා ආරක්ඛො සංවරො – අයං වුච්චති ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතා. ඉමාය ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතාය සමන්තාගතො පුග්ගලො “ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො”.

78. කතමො ච පුග්ගලො භොජනෙ මත්තඤ්ඤා? තත්ථ කතමා භොජනෙ මත්තඤ්ඤා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පටිසඬ්ඛා යොනිසො ආහාරං ආහාරෙති – “නෙව දවාය, න මදාය, න මණ්ඩනාය, න විභූසනාය; යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ධීනියා යාපනාය විහිංසුපරතියා බ්‍රහ්මවරියානුග්ගහාය. ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඬ්ඛාමි, නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි, යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති අනවජ්ජනා ච ඵාසුචිභාරො චා”ති. යා තත්ථ සන්තුට්ඨිතා මත්තඤ්ඤා පටිසඬ්ඛා භොජනෙ – අයං වුච්චති භොජනෙ මත්තඤ්ඤා. ඉමාය භොජනෙ මත්තඤ්ඤාය සමන්තාගතො පුග්ගලො “භොජනෙ මත්තඤ්ඤා”.

79. කතමො ච පුග්ගලො උපට්ඨිතස්සති? තත්ථ කතමා සති? යා සති අනුස්සති පටිස්සති සති සරණතා ධාරණතා අපිලාපනතා අසම්මුසනතා සති සතින්ද්‍රියං සතිබලං සම්මාසති – අයං වුච්චති සති. ඉමාය සතියා සමන්තාගතො පුග්ගලො “උපට්ඨිතස්සති”.

80. කතමො ච පුග්ගලො සම්පජානො? තත්ථ කතමං සම්පජඤ්ඤං? යා පඤ්ඤා පජානනා විචයො පවිචයො ධම්මවිචයො සල්ලක්ඛණා උපලක්ඛණා පච්චුපලක්ඛණා පණ්ඩිච්චං කොසල්ලං නෙපුඤ්ඤං වෙහඛ්‍යා චිත්තා උපපරික්ඛා භූරි මෙධා පරිණායිකා විපස්සනා සම්පජඤ්ඤං පතොදො පඤ්ඤා පඤ්ඤන්ද්‍රියං පඤ්ඤාබලං පඤ්ඤාසත්ථං පඤ්ඤාපාසාදො පඤ්ඤාආලොකො පඤ්ඤාඕභාසො පඤ්ඤාපජ්ජොතො පඤ්ඤාරතනං අමොහො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨි – ඉදං වුච්චති සම්පජඤ්ඤං. ඉමිනා සම්පජඤ්ඤෙන සමන්තාගතො පුග්ගලො “සම්පජානො”.

81. කතමො ච පුග්ගලො සීලසම්පන්නො? තත්ථ කතමා සීලසම්පදා? කායිකො අවිතික්කමො වාචසීකො අවිතික්කමො කායිකවාචසීකො අවිතික්කමො – අයං වුච්චති සීලසම්පදා. සබ්බොපි සීලසංවරො සීලසම්පදා. ඉමාය සීලසම්පදාය සමන්තාගතො පුග්ගලො “සීලසම්පන්නො”.

82. කතමො ච පුග්ගලො දිට්ඨිසම්පන්නො? තත්ථ කතමා දිට්ඨිසම්පදා? “අත්ථි දින්නං, අත්ථි ශිට්ඨං, අත්ථි හුතං, අත්ථි සුකතදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො, අත්ථි අයං ලොකො, අත්ථි පරො ලොකො, අත්ථි මාතා, අත්ථි පිතා, අත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා, අත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා සම්මාපටිපන්නා යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣන්වා පවෙදෙන්ති”ති. යා ඵවරූපා පඤ්ඤා පජානනා...පෙ.... අමොහො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨි – අයං වුච්චති දිට්ඨිසම්පදා. සබ්බොපි සම්මාදිට්ඨි දිට්ඨිසම්පදා. ඉමාය දිට්ඨිසම්පදාය සමන්තාගතො පුග්ගලො “දිට්ඨිසම්පන්නො”.

83. කතමෙ ද්වෙ පුග්ගලා දුල්ලහා ලොකස්මිං? යො ච පුබ්බකාරී, යො ච කතඤ්ඤා කතවෙදී – ඉමෙ ද්වෙ පුග්ගලා දුල්ලහා ලොකස්මිං.

84. කතමෙ ද්වෙ පුග්ගලා දුත්තජපයා? යො ච ලද්ධං ලද්ධං නික්ඛිපති, යො ච ලද්ධං ලද්ධං විස්සජ්ජෙති – ඉමෙ ද්වෙ පුග්ගලා “දුත්තජපයා”.

85. කතමෙ ද්වෙ පුග්ගලා සුත්තජපයා? යො ච ලද්ධං ලද්ධං න නික්ඛිපති, යො ච ලද්ධං ලද්ධං න විස්සජ්ජෙති – ඉමෙ ද්වෙ පුග්ගලා “සුත්තජපයා”.

86. කතමෙසං ද්විත්තං පුග්ගලානං ආසවා වඩ්ඪන්ති? යො ච න කුක්කුච්චායිතබ්බං කුක්කුච්චායති, යො ච කුක්කුච්චායිතබ්බං න කුක්කුච්චායති – ඉමෙසං ද්විත්තං පුග්ගලානං ආසවා වඩ්ඪන්ති.

87. කතමෙසං ද්විත්තං පුග්ගලානං ආසවා න වඩ්ඪන්ති? යො ච න කුක්කුච්චායිතබ්බං න කුක්කුච්චායති, යො ච කුක්කුච්චායිතබ්බං කුක්කුච්චායති – ඉමෙසං ද්විත්තං පුග්ගලානං ආසවා න වඩ්ඪන්ති.

88. කතමො ච පුග්ගලො භීනාධිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො දුස්සීලො හොති පාපධම්මො, සො අඤ්ඤං දුස්සීලං පාපධම්මං සෙවති භජති පයිරුපාසති – අයං වුව්චති පුග්ගලො “භීනාධිමුත්තො”.

89. කතමො ච පුග්ගලො පඤ්ඤාධිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො, සො අඤ්ඤං සීලවත්තං කල්‍යාණධම්මං සෙවති භජති පයිරුපාසති – අයං වුව්චති පුග්ගලො “පඤ්ඤාධිමුත්තො”.

90. කතමො ච පුග්ගලො තිත්තො? පච්චෙකසම්බුද්ධා [පච්චෙකබුද්ධො (සී.)] යෙ ච තථාගතස්ස සාවකා අරහන්තො තිත්තා. සම්මාසම්බුද්ධො තිත්තො ච තජ්ජෙතා ච [තජ්ජෙතා ච, අයං වුව්චති පුග්ගලො තිත්තො (සී.)].

දුකන්ද්දෙසො.

3. තිකපුග්ගලපඤ්ඤත්ති

91. කතමො ච පුග්ගලො නිරාසො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො දුස්සීලො හොති පාපධම්මො අසුචි සඬ්ඤ්ඤාසරසමාවාරො පටිච්ඡන්තකම්මන්තො අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤො අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤො අන්තොපුත්ති අවස්සුතො කසම්බුජාතො. සො සුණාති – “ඉත්ථන්තාමො කිර හික්ඛු ආසවානං බයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති”ති. තස්ස න එවං හොති – “කුදාස්සු

නාමාහම්පි ආසවානං ඛයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣන්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමි”ති. අයං වුච්චති පුග්ගලො “නිරාසො”.

92. කතමො ච පුග්ගලො ආසංසො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලවා භොති කල්‍යාණධම්මො. සො සුඤ්ඤාති – “ඉත්ථන්තාමො කිර භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣන්වා උපසම්පජ්ජ විහරති”ති. තස්ස ඵලං භොති – “කුදාස්සු නාමාහම්පි ආසවානං ඛයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣන්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමි”ති. අයං වුච්චති පුග්ගලො “ආසංසො”.

93. කතමො ච පුග්ගලො විගතාසො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආසවානං ඛයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣන්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. සො සුඤ්ඤාති – “ඉත්ථන්තාමො කිර භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣන්වා උපසම්පජ්ජ විහරති”ති. තස්ස න ඵලං භොති – “කුදාස්සු නාමාහම්පි ආසවානං ඛයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣන්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමි”ති. තං කිස්ස භෙතු? යා භිස්ස පුබ්බෙ අවිමුත්තස්ස විමුත්තාසා, සා පටිප්පස්සද්ධා. අයං වුච්චති පුග්ගලො “විගතාසො”.

94. තත්ථ කතමෙ තයො ගිලානුපමා පුග්ගලො? තයො ගිලානා – ඉධෙකච්චො ගිලානො ලහන්තො වා සප්පායානි භොජනානි අලහන්තො වා සප්පායානි භොජනානි, ලහන්තො වා සප්පායානි භෙසජ්ජානි අලහන්තො වා සප්පායානි භෙසජ්ජානි, ලහන්තො වා පතිරූපං උපට්ඨාකං අලහන්තො වා පතිරූපං උපට්ඨාකං, නෙව වුට්ඨාති තම්භා ආබාධා. (1)

ඉධ පනෙකච්චො ගිලානො ලහන්තො වා සප්පායානි භොජනානි අලහන්තො වා සප්පායානි භොජනානි, ලහන්තො වා සප්පායානි භෙසජ්ජානි අලහන්තො වා සප්පායානි භෙසජ්ජානි, ලහන්තො වා පතිරූපං උපට්ඨාකං අලහන්තො වා පතිරූපං උපට්ඨාකං, වුට්ඨාති තම්භා ආබාධා. (2)

ඉධ පනෙකච්චො ගිලානො ලහන්තො සප්පායානි භොජනානි නො අලහන්තො, ලහන්තො සප්පායානි භෙසජ්ජානි නො අලහන්තො, ලහන්තො පතිරූපං උපට්ඨාකං නො අලහන්තො, වුට්ඨාති තම්භා ආබාධා. (3)

තත්‍ර ය්වායං ගිලානො ලහන්තො සප්පායානි භොජනානි නො අලහන්තො, ලහන්තො සප්පායානි භෙසජ්ජානි නො අලහන්තො, ලහන්තො පතිරූපං උපට්ඨාකං නො අලහන්තො, වුට්ඨාති තම්භා ආබාධා, ඉමං ගිලානං පටිච්ච භගවතා ගිලානහත්තං අනුඤ්ඤාතං ගිලානභෙසජ්ජං අනුඤ්ඤාතං ගිලානුපට්ඨාකො අනුඤ්ඤාතො. ඉමඤ්ච පන ගිලානං පටිච්ච අඤ්ඤෙයි ගිලානා උපට්ඨාතබ්බා.

එවමෙව. [එවමෙව (සී.)] තයො ගිලානුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ලහන්තො වා තථාගතං දස්සනාය අලහන්තො වා තථාගතං දස්සනාය, ලහන්තො වා තථාගතජ්ජවෙදිතං ධම්මචිනයං සවණාය අලහන්තො වා තථාගතජ්ජවෙදිතං ධම්මචිනයං සවණාය, නෙව ඔක්කමති නියාමං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං. (1)

ඉධ පනෙකච්චො පුග්ගලො ලහන්තො වා තථාගතං දස්සනාය අලහන්තො වා තථාගතං දස්සනාය, ලහන්තො වා තථාගතජ්ජවෙදිතං ධම්මචිනයං සවණාය අලහන්තො වා තථාගතජ්ජවෙදිතං ධම්මචිනයං සවණාය, ඔක්කමති නියාමං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං. (2)

ඉධ පනෙකච්චො පුග්ගලො ලහන්තො තථාගතං දස්සනාය නො අලහන්තො, ලහන්තො තථාගතජ්ජවෙදිතං ධම්මචිනයං සවණාය නො අලහන්තො, ඔක්කමති නියාමං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං. (3)

තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො ලහන්තො තථාගතං දස්සනාය නො අලහන්තො, ලහන්තො තථාගතජ්ජවෙදිතං ධම්මචිනයං සවණාය නො අලහන්තො, ඔක්කමති නියාමං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං, ඉමං පුග්ගලං පටිච්ච භගවතා ධම්මදෙසනා අනුඤ්ඤාතා, ඉමඤ්ච පුග්ගලං පටිච්ච අඤ්ඤෙසම්පි ධම්මො දෙසෙතබ්බො. ඉමෙ තයො ගිලානුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

95. කතමො ච පුග්ගලො කායසක්ඛි? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන චුසිත්වා විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “කායසක්ඛි”.

96. කතමො ච පුග්ගලො දිට්ඨිජ්ජන්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති, තථාගතජ්ජවෙදිතා චස්ස ධම්මා පඤ්ඤාය

වොදිට්ඨා හොන්ති වොචරිතා, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛිණා හොන්ති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “දිට්ඨිප්පත්තො”.

97. කතමො ච පුග්ගලො සද්ධාවිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... තථාගතජ්ජවෙදිතා චස්ස ධම්මා පඤ්ඤාය වොදිට්ඨා හොන්ති වොචරිතා, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛිණා හොන්ති, නො ච බො යථාදිට්ඨිප්පත්තස්ස – අයං වුච්චති පුග්ගලො “සද්ධාවිමුත්තො”.

98. කතමො ච පුග්ගලො ගුප්භාණි? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො මුසාවාදී හොති සහග්ගතො වා පරිසග්ගතො වා ඤාතිමජ්ඣගතො වා පුගමජ්ඣගතො වා රාජකුලමජ්ඣගතො වා අභිනීතො සක්ඛිපුට්ඨො – “එහම්හො [එහි හො (සා. ක.) ම. නි. 1.440; අ. නි. 3.28], පුරිස, යං ජානාසි තං වදෙහි”ති, සො අජානං වා ආහ – “ජානාමි”ති, ජානං වා ආහ – “න ජානාමි”ති, අපස්සං වා ආහ – “පස්සාමි”ති, පස්සං වා ආහ – “න පස්සාමි”ති. ඉති අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වා සම්පජානමුසා භාසිතා හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “ගුප්භාණි”.

99. කතමො ච පුග්ගලො පුප්ඵහාණි? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො මුසාවාදං පහාය මුසාවාදා පටිච්චරතො හොති සහග්ගතො වා පරිසග්ගතො වා ඤාතිමජ්ඣගතො වා පුගමජ්ඣගතො වා රාජකුලමජ්ඣගතො වා අභිනීතො සක්ඛිපුට්ඨො – “එහම්හො, පුරිස, යං ජානාසි තං වදෙහි”ති, සො අජානං වා ආහ – “න ජානාමි”ති, ජානං වා ආහ – “ජානාමි”ති, අපස්සං වා ආහ – “න පස්සාමි”ති, පස්සං වා ආහ – “පස්සාමි”ති. ඉති අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වා න සම්පජානමුසා භාසිතා හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “පුප්ඵහාණි”.

100. කතමො ච පුග්ගලො මධුහාණි? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො යා සා වාචා නෙලා කණ්ණසුඛා පෙමනියා හදයඬගමා පොරි බහුජනකන්තා බහුජනමනාපා, තථාරූපිං වාචං භාසිතා හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “මධුහාණි”.

101. කතමො ච පුග්ගලො අරුකූපමචිත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කොධනො හොති උපායාසබ්බුලො, අප්පමිපි වුත්තො සමානො අභිසජ්ජති කුප්පති බ්‍යාපජ්ජති පතිත්ථියති [පතිට්ඨියති (සා. ක.) අ. නි. 3.25], කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සෙය්‍යථාපි නාම දුට්ඨාරුකො කට්ඨෙත වා කඨලාය [කථලාය (ක.), කථලෙන (අට්ඨකථා) අ. නි. 3.25] වා සට්ඨිතො භියොයාසො මත්තාය ආසවං දෙනි [අස්සවනොති (සි.)], එවමෙවං ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කොධනො හොති උපායාසබ්බුලො, අප්පමිපි වුත්තො සමානො

අභිසජ්ජති කුප්පති ඛ්‍යාපජ්ජති පතිත්ථියති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අරුකූපමච්ඡිත්තො”.

102. කතමො ච පුග්ගලො විජ්ජුපමච්ඡිත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධො”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”න්ති යථාභූතං පජානාති. සෙය්‍යථාපි නාම චක්ඛුමා පුරිසො රත්තන්ධකාරතිමිසාය විජ්ජන්තරිකාය රූපානි පස්සෙය්‍ය, එවමෙවං ඉධෙකච්චො පුග්ගලො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධො”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”න්ති යථාභූතං පජානාති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “විජ්ජුපමච්ඡිත්තො”.

103. කතමො ච පුග්ගලො චජිරුපමච්ඡිත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආසවානං ඛ්‍යා අනාසවං වෙනොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. සෙය්‍යථාපි නාම චජිරස්ස නත්ථි කිඤ්චි අභෙජ්ජං මණි වා පාසාණො වා, එවමෙවං ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආසවානං ඛ්‍යා අනාසවං වෙනොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “චජිරුපමච්ඡිත්තො”.

104. කතමො ච පුග්ගලො අන්ධො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තථාරූපං චක්ඛු න භොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා අනධිගතං වා භොගං අධිගච්ඡෙය්‍ය, අධිගතං වා භොගං ථාතිං කරෙය්‍ය; තථාරූපමිපිස්ස චක්ඛු න භොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, සාවජ්ජානවජ්ජෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, භීනජ්ජණිතෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, කණ්හසුක්කසජ්ජට්ඨාගෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අන්ධො”.

105. කතමො ච පුග්ගලො එකචක්ඛු? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තථාරූපං චක්ඛු භොති, යථාරූපෙන චක්ඛුනා අනධිගතං වා භොගං අධිගච්ඡෙය්‍ය, අධිගතං වා භොගං ථාතිං කරෙය්‍ය; තථාරූපමිපිස්ස චක්ඛු න භොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, සාවජ්ජානවජ්ජෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, භීනජ්ජණිතෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, කණ්හසුක්කසජ්ජට්ඨාගෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය – අයං වුච්චති පුග්ගලො “එකචක්ඛු”.

106. කතමො ච පුග්ගලො ද්විචක්ඛු? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තථාරූපං චක්ඛු භොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා අනධිගතං වා භොගං අධිගච්ඡෙය්‍ය, අධිගතං වා භොගං ථාතිං කරෙය්‍ය; තථාරූපමිපිස්ස චක්ඛු භොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා

කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, සාවජ්ජානවජ්ජෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, භීතජ්ජණිතෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, කණ්හසුක්කසප්පට්ඨාගෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය – අයං වුව්චති පුග්ගලො “ද්විවක්ඛු”.

107. කතමො ච පුග්ගලො අවකුජ්ජපඤ්ඤො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා [ගතො (සී.), ගන්ත්වා (සාය.)] හොති අභික්ඛණං භික්ඛුනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවණාය [ධම්මස්සවනාය (සාය.)]. තස්ස භික්ඛු ධම්මං දෙසෙන්ති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්බඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මවරියං පකාසෙන්ති. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්තො තස්සා කථාය නෙව ආදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති, න පරියොසානං මනසි කරොති. වුට්ඨිතොපි තම්හා ආසනා තස්සා කථාය නෙව ආදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති, න පරියොසානං මනසි කරොති. සෙය්‍යථාපි නාම කුම්හො නික්කුජ්ජො [නික්කුජ්ජො (සාය.) අ. නි. 3.30] තත්‍ර උදකං ආසිත්තං විවට්ඨති, නො සණ්ඨාති; එවමෙව. ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොති අභික්ඛණං භික්ඛුනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවණාය. තස්ස භික්ඛු ධම්මං දෙසෙන්ති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්බඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මවරියං පකාසෙන්ති. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්තො තස්සා කථාය නෙව ආදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති, න පරියොසානං මනසි කරොති. වුට්ඨිතොපි තම්හා ආසනා තස්සා කථාය නෙව ආදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති, න පරියොසානං මනසි කරොති – අයං වුව්චති පුග්ගලො “අවකුජ්ජපඤ්ඤො”.

108. කතමො ච පුග්ගලො උච්ඡඨගපඤ්ඤො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොති අභික්ඛණං භික්ඛුනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවණාය. තස්ස භික්ඛු ධම්මං දෙසෙන්ති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්බඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මවරියං පකාසෙන්ති. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්තො තස්සා කථාය ආදිමපි මනසි කරොති, මජ්ඣමපි මනසි කරොති, පරියොසානමපි මනසි කරොති. වුට්ඨිතො ච ඛො තම්හා ආසනා තස්සා කථාය නෙව ආදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති, න පරියොසානං මනසි කරොති. සෙය්‍යථාපි නාම පුරිසස්ස උච්ඡඨගෙ නානාඛජ්ජකානි ආකිණ්ණානි – තිලා තණ්ඩුලා [තිලතණ්ඩුලා (ක.) අ. නි. 3.30] මොදකා බදුරා. සො තම්හා ආසනා වුට්ඨහන්තො සතිසම්මොසා පකිරෙය්‍ය. එවමෙව. ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොති අභික්ඛණං භික්ඛුනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවණාය. තස්ස භික්ඛු ධම්මං දෙසෙන්ති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්බඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මවරියං පකාසෙන්ති. සො තස්මිං ආසනෙ

නිසින්නො තස්සා කථාය ආදිම්භි මනසි කරොති, මජ්ඣම්භි මනසි කරොති, පරියොසානම්භි මනසි කරොති. වුට්ඨිතො ච බො තම්භා ආසනා තස්සා කථාය නෙව ආදිම්භි මනසි කරොති, න මජ්ඣම්භි මනසි කරොති, න පරියොසානම්භි මනසි කරොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “උච්ඡඨගපඤ්ඤො”.

109. කතමො ච පුග්ගලො පුප්පඤ්ඤො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොති අභික්ඛණං භික්ඛුනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවණාය. තස්ස භික්ඛු ධම්මං දෙසෙන්නි ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්බඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මවරියං පකාසෙන්නි. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්නො තස්සා කථාය ආදිම්භි මනසි කරොති, මජ්ඣම්භි මනසි කරොති, පරියොසානම්භි මනසි කරොති. වුට්ඨිතොපි තම්භා ආසනා තස්සා කථාය ආදිම්භි මනසි කරොති, මජ්ඣම්භි මනසි කරොති, පරියොසානම්භි මනසි කරොති. සෙය්‍යථාපි නාම කුම්භො උක්කුජ්ජො තත්‍ර උදකං ආසිත්තං සණ්ඨාති, නො විචට්ටති; එවමෙවං ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොන්ති අභික්ඛණං භික්ඛුනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවණාය. තස්ස භික්ඛු ධම්මං දෙසෙන්නි ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්බඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මවරියං පකාසෙන්නි. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්නො තස්සා කථාය ආදිම්භි මනසි කරොති, මජ්ඣම්භි මනසි කරොති, පරියොසානම්භි මනසි කරොති. වුට්ඨිතොපි තම්භා ආසනා තස්සා කථාය ආදිම්භි මනසි කරොති, මජ්ඣම්භි මනසි කරොති, පරියොසානම්භි මනසි කරොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “පුප්පඤ්ඤො”.

110. කතමො ච පුග්ගලො කාමෙසු ච භවෙසු ච අචීතරාගො? සොතාපන්නසකදාගාමිනො – ඉමෙ වුච්චන්ති පුග්ගලො “කාමෙසු ච භවෙසු ච අචීතරාගො”.

111. කතමො ච පුග්ගලො කාමෙසු චීතරාගො, භවෙසු අචීතරාගො? අනාගාමී – අයං වුච්චති පුග්ගලො “කාමෙසු චීතරාගො, භවෙසු අචීතරාගො”.

112. කතමො ච පුග්ගලො කාමෙසු ච භවෙසු ච චීතරාගො? අරහා – අයං වුච්චති පුග්ගලො “කාමෙසු ච භවෙසු ච චීතරාගො”.

113. කතමො ච පුග්ගලො පාසාණලෙඛුපමො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අභිණ්භං කුජ්ඣති. සො ච ඛිවස්ස කොධො චිරං දීඝරත්තං අනුසෙති. සෙය්‍යථාපි නාම පාසාණෙ ලෙඛා න ඛිජ්ජං ලුජ්ජති වාතෙන වා උදකෙන වා, විරට්ඨිතිකා හොති; එවමෙවං ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අභිණ්භං කුජ්ඣති. සො ච ඛිවස්ස කොධො චිරං දීඝරත්තං අනුසෙති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “පාසාණලෙඛුපමො”.

114. කතමො ච පුග්ගලො පථවිලෙඛුපමො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අභිණ්භං කුජ්ඣති. සො ච ඛිවස්ස කොධො න චිරං දීඝරත්තං අනුසෙති. සෙය්‍යථාපි නාම පථවියා [පඨවියා (සී. ස්‍යා.)] ලෙඛා ඛිජ්ජං ලුජ්ජති වාතෙන වා උදකෙන වා, න චිරට්ඨිතිකා හොති; එවමෙවං ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අභිණ්භං කුජ්ඣති. සො ච ඛිවස්ස කොධො න චිරං දීඝරත්තං අනුසෙති – අයං වුව්චති පුග්ගලො “පථවිලෙඛුපමො”.

115. කතමො ච පුග්ගලො උදකලෙඛුපමො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආගාල්භෙනපි වුව්චමානො ඵරුසෙනපි වුව්චමානො අමනාපෙනපි වුව්චමානො සංසන්දනිමෙව [... වෙව (ස්‍යා.) අ. නි. 3.133] සන්ධියනිමෙව [... වෙව (ස්‍යා.) අ. නි. 3.133] සම්මොදනිමෙව [... වෙව (ස්‍යා.) අ. නි. 3.133]. සෙය්‍යථාපි නාම උදකෙ ලෙඛා ඛිජ්ජං ලුජ්ජති, න චිරට්ඨිතිකා හොති; එවමෙවං ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආගාල්භෙනපි වුව්චමානො ඵරුසෙනපි වුව්චමානො අමනාපෙනපි වුව්චමානො සංසන්දනිමෙව සන්ධියනිමෙව සම්මොදනිමෙව – අයං වුව්චති පුග්ගලො “උදකලෙඛුපමො”.

116. තත්ථ කතමෙ තයො පොත්ථකූපමා පුග්ගලා? තයො පොත්ථකා – නචොපි පොත්ථකො දුඛිඛණ්ණො වෙව හොති දුක්ඛසම්ඵස්සො ච අප්පග්ගො ච, මජ්ඣිමොපි පොත්ථකො දුඛිඛණ්ණො වෙව හොති දුක්ඛසම්ඵස්සො ච අප්පග්ගො ච, ජිණ්ණොපි පොත්ථකො දුඛිඛණ්ණො වෙව හොති දුක්ඛසම්ඵස්සො ච අප්පග්ගො ච. ජිණ්ණමපි පොත්ථකං උක්ඛලිපරිමජ්ජනං වා කරොන්ති සඬකාරකූටෙ වා නං ඡඩ්ඛෙන්ති. එවමෙවං තයොමෙ පොත්ථකූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා භික්ඛුසු. කතමෙ තයො? නචො වෙපි භික්ඛු හොති දුස්සිලො පාපධම්මො, ඉදමස්ස දුඛිඛණ්ණතාය. සෙය්‍යථාපි සො පොත්ථකො දුඛිඛණ්ණො, තථුපමො අයං පුග්ගලො. යෙ ඛො පනස්ස සෙවන්ති හජන්ති පගිරුපාසන්ති දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති, තෙසං තං හොති දීඝරත්තං අභිතාය දුක්ඛාය. ඉදමස්ස දුක්ඛසම්ඵස්සතාය. සෙය්‍යථාපි සො පොත්ථකො දුක්ඛසම්ඵස්සො, තථුපමො අයං පුග්ගලො. යෙසං ඛො පන සො පටිග්ගණ්හාති විවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං, තෙසං තං න මහජ්ඣලං හොති න මහානිසංසං. ඉදමස්ස අප්පග්ගතාය. සෙය්‍යථාපි සො පොත්ථකො අප්පග්ගො, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

මජ්ඣිමො වෙපි භික්ඛු හොති...පෙ.... ථෙරො වෙපි භික්ඛු හොති දුස්සිලො පාපධම්මො, ඉදමස්ස දුඛිඛණ්ණතාය. සෙය්‍යථාපි සො පොත්ථකො දුඛිඛණ්ණො, තථුපමො අයං පුග්ගලො. යෙ ඛො පනස්ස සෙවන්ති හජන්ති පගිරුපාසන්ති දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති, තෙසං තං හොති දීඝරත්තං අභිතාය දුක්ඛාය. ඉදමස්ස දුක්ඛසම්ඵස්සතාය. සෙය්‍යථාපි සො පොත්ථකො

දුක්ඛසම්ඵස්සො, තථුපමො අයං පුග්ගලො. යෙසං බො පන සො පටිග්ගණ්හාති විවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං, තෙසං තං න මහජ්ඵලං හොති න මහානිසංසං. ඉදමස්ස අප්පග්ගසාය. සෙය්‍යථාපි සො පොත්ථකො අප්පග්ගො, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

එවරුපො වෙ ටෙරො හික්ඛු සඬ්ඝමජ්ඣෙ භණ්ති. තමෙනං හික්ඛු එවමාහංසු – “කිං නු බො තුය්හං බාලස්ස අධ්‍යත්තස්ස භණ්තෙන, ත්වම්පි නාම භණ්තබ්බං මඤ්ඤසි”ති! සො කුපිතො අනත්තමනො තථාරුපිං වාවං නිච්ඡාරෙති යථාරුපාය වාවාය සඬ්ඝො තං උක්ඛිපති, සඬ්ඝාරකූටෙව නං පොත්ථකං. ඉමෙ තයො පොත්ථකූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා හික්ඛුසු.

117. තත්ථ කතමෙ තයො කාසිකවත්ථුපමා පුග්ගලා? තිණි කාසිකවත්ථානි – නවම්පි කාසිකවත්ථං චණ්ණවත්තඤ්ඤෙව හොති සුඛසම්ඵස්සඤ්ඤෙව මහග්ගඤ්ඤෙව, මජ්ඣිමම්පි කාසිකවත්ථං චණ්ණවත්තඤ්ඤෙව හොති සුඛසම්ඵස්සඤ්ඤෙව මහග්ගඤ්ඤෙව, ජිණ්ණම්පි කාසිකවත්ථං චණ්ණවත්තඤ්ඤෙව හොති සුඛසම්ඵස්සඤ්ඤෙව මහග්ගඤ්ඤෙව. ජිණ්ණම්පි කාසිකවත්ථං රතනපලිවෙයනං වා කරොන්ති ගන්ධකරණ්ඩකෙ වා නං නික්ඛිපන්ති.

එවමෙවං තයොමෙ කාසිකවත්ථුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා හික්ඛුසු. කතමෙ තයො? නවො වෙපි හික්ඛු හොති සීලවා කල්‍යාණධම්මො, ඉදමස්ස සුවණ්ණසාය. සෙය්‍යථාපි තං කාසිකවත්ථං චණ්ණවත්තං, තථුපමො අයං පුග්ගලො. යෙ බො පනස්ස සෙවන්ති භජන්ති පයිරුපාසන්ති දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති, තෙසං තං හොති දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. ඉදමස්ස සුඛසම්ඵස්සසාය. සෙය්‍යථාපි තං කාසිකවත්ථං සුඛසම්ඵස්සං, තථුපමො අයං පුග්ගලො. යෙසං බො පන සො [යෙසං බො පන (සබ්බත්ථ) අ. නි. 3.100] පටිග්ගණ්හාති [පතිගණ්හාති (සී.) රූපසිද්ධිට්ඨිකාය පන සමෙති] විවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං, තෙසං තං මහජ්ඵලං හොති මහානිසංසං. ඉදමස්ස මහග්ගසාය. සෙය්‍යථාපි තං කාසිකවත්ථං මහග්ගං, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

මජ්ඣිමො වෙපි හික්ඛු...පෙ.... ටෙරො වෙපි හික්ඛු හොති සීලවා කල්‍යාණධම්මො, ඉදමස්ස සුවණ්ණසාය. සෙය්‍යථාපි තං කාසිකවත්ථං චණ්ණවත්තං, තථුපමො අයං පුග්ගලො. යෙ බො පනස්ස සෙවන්ති භජන්ති පයිරුපාසන්ති දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති, තෙසං තං හොති දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. ඉදමස්ස සුඛසම්ඵස්සසාය. සෙය්‍යථාපි තං කාසිකවත්ථං සුඛසම්ඵස්සං, තථුපමො අයං පුග්ගලො. යෙසං බො පන සො පටිග්ගණ්හාති විවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං, තෙසං තං මහජ්ඵලං

හවිස්සති’’ති. තස්මා එවරුපො පුග්ගලො සෙවිතබ්බො හජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො.

123. කතමො ච පුග්ගලො සක්කත්වා ගරුං කත්වා සෙවිතබ්බො හජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අධිකො හොති සීලෙන සමාධිනා පඤ්ඤාය. එවරුපො පුග්ගලො සක්කත්වා ගරුං කත්වා සෙවිතබ්බො හජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො. තං කිස්ස හෙතු? “අපරිපූරං වා සීලක්ඛන්ධං පරිපූරෙස්සාමි, පරිපූරං වා සීලක්ඛන්ධං තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමි; අපරිපූරං වා සමාධික්ඛන්ධං පරිපූරෙස්සාමි, පරිපූරං වා සමාධික්ඛන්ධං තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමි; අපරිපූරං වා පඤ්ඤාක්ඛන්ධං පරිපූරෙස්සාමි, පරිපූරං වා පඤ්ඤාක්ඛන්ධං තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමි’’ති. තස්මා එවරුපො පුග්ගලො සක්කත්වා ගරුං කත්වා සෙවිතබ්බො හජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො.

124. කතමො ච පුග්ගලො ජිගුච්ඡිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න හජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො දුස්සීලො හොති පාපධම්මො අසුචි සඬකස්සරසමාවාරො පටිච්ඡන්තකම්මන්තො අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤො අබ්බුත්තො භුත්තො පටිඤ්ඤො අන්තොපුත්ති අවස්සුතො කසම්බුජාතො. එවරුපො පුග්ගලො ජිගුච්ඡිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න හජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො. තං කිස්ස හෙතු? කිඤ්චාපි එවරුපස්ස පුග්ගලස්ස න දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති, අථ ඛො නං පාපකො කිත්තිසද්දො අබ්බුත්තො ච — “පාපමිත්තො පුරිසපුග්ගලො පාපසභායො පාපසම්පවඬකො’’ති. සෙය්‍යථාපි නාම අභි ගුථගතො කිඤ්චාපි න ඩංසති, අථ ඛො නං මක්ඛෙති; එවමෙවං කිඤ්චාපි එවරුපස්ස පුග්ගලස්ස න දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති, අථ ඛො නං පාපකො කිත්තිසද්දො අබ්බුත්තො ච — “පාපමිත්තො පුරිසපුග්ගලො පාපසභායො පාපසම්පවඬකො’’ති! තස්මා එවරුපො පුග්ගලො ජිගුච්ඡිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න හජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො.

125. කතමො ච පුග්ගලො අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න හජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කොධනො හොති උපායාසබ්බලො, අජ්ජමිපි චුත්තො සමානො අභිසජ්ජති කුප්පති ඛ්‍යාපජ්ජති පතිත්ථියති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අජ්ජච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සෙය්‍යථාපි නාම දුට්ඨාරුකො කට්ඨෙන වා කඨලාය වා සට්ඨිතො භියොයාසො මත්තාය ආසවං දෙනි, එවමෙවං ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කොධනො හොති උපායාසබ්බලො, අජ්ජමිපි චුත්තො සමානො අභිසජ්ජති කුප්පති ඛ්‍යාපජ්ජති පතිත්ථියති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අජ්ජච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සෙය්‍යථාපි නාම තින්දුකාලාතං කට්ඨෙන වා කඨලාය වා සට්ඨිතං භියොයාසො මත්තාය

විච්චිට්‍යායති විට්චිට්‍යායති, එවමෙවං ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කොධනො හොති උපායාසබ්‍රලො, අප්පමිපි චුත්තො සමානො අභිසප්පති කුප්පති ඛ්‍යාපප්පති පතිත්ථියති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සෙය්‍යථාපි නාම ගුථකූපො කට්ඨෙන වා කඨලාය වා සට්ඨිතො භියොසො මත්තාය දුග්ගන්ධො හොති, එවමෙවං ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කොධනො හොති උපායාසබ්‍රලො, අප්පමිපි චුත්තො සමානො අභිසප්පති කුප්පති ඛ්‍යාපප්පති පතිත්ථියති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති; එවරූපො පුග්ගලො අප්ප්‍රපෙක්ඛිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න හජිතබ්බො න පයිරූපාසිතබ්බො. තං කිස්ස හෙතු? “අක්කොසෙය්‍යපි මං පරිභාසෙය්‍යපි මං අනත්ථමිපි මෙ කරෙය්‍යා”ති! තස්මා එවරූපො පුග්ගලො අප්ප්‍රපෙක්ඛිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න හජිතබ්බො න පයිරූපාසිතබ්බො.

126. කතමො ච පුග්ගලො සෙවිතබ්බො හජිතබ්බො පයිරූපාසිතබ්බො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො – එවරූපො පුග්ගලො සෙවිතබ්බො හජිතබ්බො පයිරූපාසිතබ්බො. තං කිස්ස හෙතු? කිඤ්චාපි එවරූපස්ස පුග්ගලස්ස න දිට්ඨානුගතිං ආපප්පති, අථ ඛො නං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්‍රහ්මච්ඡති – “කල්‍යාණමිත්තො පුරිසපුග්ගලො කල්‍යාණසභායො කල්‍යාණසම්පවඬිකො”ති! තස්මා එවරූපො පුග්ගලො සෙවිතබ්බො හජිතබ්බො පයිරූපාසිතබ්බො.

127. කතමො ච පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී, සමාධිස්මිං මත්තසො කාරී, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී? සොතාපන්තසකදාගාමිනො – ඉමෙ චූච්චන්ති පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරීනො, සමාධිස්මිං මත්තසො කාරීනො, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරීනො.

128. කතමො ච පුග්ගලො සීලෙසු ච පරිපූරකාරී, සමාධිස්මිඤ්ච පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී? අනාගාමී – අයං චූච්චති පුග්ගලො සීලෙසු ච පරිපූරකාරී, සමාධිස්මිඤ්ච පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී.

129. කතමො ච පුග්ගලො සීලෙසු ච පරිපූරකාරී, සමාධිස්මිඤ්ච පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය ච පරිපූරකාරී? අරහා – අයං චූච්චති පුග්ගලො සීලෙසු ච පරිපූරකාරී, සමාධිස්මිඤ්ච පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය ච පරිපූරකාරී.

130. තත්ථ කතමෙ තයො සත්ථාරො? ඉධෙකච්චො සත්ථා කාමානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති [පඤ්ඤාපෙති (සී. ස්‍යා.)], න රූපානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති, න වේදනානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති. ඉධ පනෙකච්චො සත්ථා කාමානඤ්ච පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති, රූපානඤ්ච පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති, න වේදනානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති. ඉධ පනෙකච්චො සත්ථා කාමානඤ්ච

පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, රූපානඤ්ච පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, වෙදනානඤ්ච පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි.

තත්‍ර ය්වායං සත්ථා කාමානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, න රූපානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, න වෙදනානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, රූපාවචරසමාපත්තියා ලාභී සත්ථා තෙන දට්ඨබ්බො. තත්‍ර ය්වායං සත්ථා කාමානඤ්ච පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, රූපානඤ්ච පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, න වෙදනානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, අරූපාවචරසමාපත්තියා ලාභී සත්ථා තෙන දට්ඨබ්බො. තත්‍ර ය්වායං සත්ථා කාමානඤ්ච පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, රූපානඤ්ච පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, වෙදනානඤ්ච පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙනි, සම්මාසම්බුද්ධො සත්ථා තෙන දට්ඨබ්බො. ඉමෙ තයො සත්ථාරො.

131. තත්ථ කතමෙ අපරෙපි තයො සත්ථාරො? ඉධෙකච්චො සත්ථා දිට්ඨෙය්වෙව ධම්මෙ අත්තානං සච්චතො ථෙතතො පඤ්ඤපෙනි, අභිසම්පරායඤ්ච අත්තානං සච්චතො ථෙතතො පඤ්ඤපෙනි. ඉධ පනෙකච්චො සත්ථා දිට්ඨෙය්වෙව ධම්මෙ අත්තානං සච්චතො ථෙතතො පඤ්ඤපෙනි, නො ච බො අභිසම්පරායං අත්තානං සච්චතො ථෙතතො පඤ්ඤපෙනි. ඉධ පනෙකච්චො සත්ථා දිට්ඨෙය්වෙව ධම්මෙ අත්තානං සච්චතො ථෙතතො න පඤ්ඤපෙනි, අභිසම්පරායඤ්ච අත්තානං සච්චතො ථෙතතො න පඤ්ඤපෙනි.

තත්‍ර ය්වායං සත්ථා දිට්ඨෙය්වෙව ධම්මෙ අත්තානං සච්චතො ථෙතතො පඤ්ඤපෙනි, අභිසම්පරායඤ්ච අත්තානං සච්චතො ථෙතතො පඤ්ඤපෙනි, සස්සතවාදො සත්ථා තෙන දට්ඨබ්බො. තත්‍ර ය්වායං සත්ථා දිට්ඨෙය්වෙව ධම්මෙ අත්තානං සච්චතො ථෙතතො පඤ්ඤපෙනි, නො ච බො අභිසම්පරායං අත්තානං සච්චතො ථෙතතො පඤ්ඤපෙනි, උච්ඡේදවාදො සත්ථා තෙන දට්ඨබ්බො. තත්‍ර ය්වායං සත්ථා දිට්ඨෙය්වෙව ධම්මෙ අත්තානං සච්චතො ථෙතතො න පඤ්ඤපෙනි, අභිසම්පරායඤ්ච අත්තානං සච්චතො ථෙතතො න පඤ්ඤපෙනි, සම්මාසම්බුද්ධො සත්ථා තෙන දට්ඨබ්බො. ඉමෙ අපරෙපි තයො සත්ථාරො.

තිකනිද්දෙසො.

4. චතුක්කපුග්ගලපඤ්ඤත්ති

132. කතමො ච පුග්ගලො අසප්පුරිසො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පාණාතිපාතී හොති, අදිත්තාදායී හොති, කාමෙසුම්ච්ඡාවාරී හොති, මුසාවාදී හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී හොති – අයං වුව්චති පුග්ගලො “අසප්පුරිසො”.

133. කතමො ච පුග්ගලො අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අත්තනා ච පාණාතිපාතී හොති පරඤ්ච පාණාතිපාතෙ සමාදපෙති, අත්තනා ච අදින්නාදායී හොති පරඤ්ච අදින්නාදාතෙ සමාදපෙති, අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාවාරී හොති පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාවාරෙ සමාදපෙති, අත්තනා ච මුසාවාදී හොති පරඤ්ච මුසාවාදෙ සමාදපෙති, අත්තනා ච සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී හොති පරඤ්ච සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨාතෙ සමාදපෙති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො”.

134. කතමො ච පුග්ගලො සප්පුරිසො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදාතා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාවාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “සප්පුරිසො”.

135. කතමො ච පුග්ගලො සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති, අත්තනා ච අදින්නාදාතා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච අදින්නාදාතා වෙරමණියා සමාදපෙති, අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාවාරා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාවාරා වෙරමණියා සමාදපෙති, අත්තනා ච මුසාවාදා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච මුසාවාදා වෙරමණියා සමාදපෙති, අත්තනා ච සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණියා සමාදපෙති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො”.

136. කතමො ච පුග්ගලො පාපො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාවාරී හොති, මුසාවාදී හොති, පිසුණවාචො [\[පිසුණවාචො\]](#) හොති, ඵරුසවාචො [\[ඵරුසවාචො \(සී.\) දී. නි. 3.115\]](#) හොති, සම්ඵජ්ජලාපී හොති, අභිජ්ඣාලු හොති, ඛ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, මිච්ඡාදිට්ඨි [\[මිච්ඡාදිට්ඨි \(ක.\)\]](#) හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “පාපො”.

137. කතමො ච පුග්ගලො පාපෙන පාපතරො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අත්තනා ච පාණාතිපාතී හොති පරඤ්ච පාණාතිපාතෙ සමාදපෙති, අත්තනා ච අදින්නාදායී හොති පරඤ්ච අදින්නාදාතෙ සමාදපෙති, අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාවාරී හොති පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාවාරෙ සමාදපෙති, අත්තනා ච මුසාවාදී හොති පරඤ්ච මුසාවාදෙ සමාදපෙති, අත්තනා ච පිසුණවාචො හොති පරඤ්ච පිසුණාය වාචාය සමාදපෙති, අත්තනා ච ඵරුසවාචො හොති පරඤ්ච ඵරුසාය වාචාය සමාදපෙති, අත්තනා ච සම්ඵජ්ජලාපී හොති පරඤ්ච සම්ඵජ්ජලාපෙ සමාදපෙති, අත්තනා ච අභිජ්ඣාලු හොති පරඤ්ච අභිජ්ඣාය

සමාදායෙති, අත්තනා ච ඛ්‍යාපන්තවිත්තො හොති පරඤ්ච ඛ්‍යාපාදෙ සමාදායෙති, අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨි හොති පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදායෙති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “පාපෙන පාපතරො”.

138. කතමො ච පුග්ගලො කල්‍යාණො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාවාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, සමච්ඡප්පලාපා පටිවිරතො හොති, අනභිජ්ඣාලු හොති, අඛ්‍යාපන්තවිත්තො හොති, සම්මාදිට්ඨි **[සම්මාදිට්ඨි (ක.)]** හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “කල්‍යාණො”.

139. කතමො ච පුග්ගලො කල්‍යාණෙන කල්‍යාණතරො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදායෙති, අත්තනා ච අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච අදින්නාදානා වෙරමණියා සමාදායෙති, අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාවාරා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාවාරා වෙරමණියා සමාදායෙති, අත්තනා ච මුසාවාදා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච මුසාවාදා වෙරමණියා සමාදායෙති, අත්තනා ච පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති පරඤ්ච පිසුණාය වාචාය වෙරමණියා සමාදායෙති, අත්තනා ච ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති පරඤ්ච ඵරුසාය වාචාය වෙරමණියා සමාදායෙති, අත්තනා ච සමච්ඡප්පලාපා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච සමච්ඡප්පලාපා වෙරමණියා සමාදායෙති, අත්තනා ච අනභිජ්ඣාලු හොති පරඤ්ච අනභිජ්ඣාය සමාදායෙති, අත්තනා ච අඛ්‍යාපන්තවිත්තො හොති පරඤ්ච අඛ්‍යාපාදෙ සමාදායෙති, අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨි හොති පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදායෙති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “කල්‍යාණෙන කල්‍යාණතරො”.

140. කතමො ච පුග්ගලො පාපධම්මො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පාණාතිපාති හොති, අදින්නාදායි හොති...පෙ.... මිච්ඡාදිට්ඨි හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “පාපධම්මො”.

141. කතමො ච පුග්ගලො පාපධම්මෙන පාපධම්මතරො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අත්තනා ච පාණාතිපාති හොති පරඤ්ච පාණාතිපාතෙ සමාදායෙති, අත්තනා ච අදින්නාදායි හොති පරඤ්ච අදින්නාදාතෙ සමාදායෙති...පෙ.... අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨි හොති පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදායෙති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “පාපධම්මෙන පාපධම්මතරො”.

142. කතමො ච පුග්ගලො කල්‍යාණධම්මො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති...පෙ.... සමාදිට්ඨි හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “කල්‍යාණධම්මො”.

143. කතමො ච පුග්ගලො කල්‍යාණධම්මෙන කල්‍යාණධම්මතරො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති...පෙ.... අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨි හොති පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදපෙති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “කල්‍යාණධම්මෙන කල්‍යාණධම්මතරො”.

144. කතමො ච පුග්ගලො සාවජ්ජො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සාවජ්ජෙන කායකම්මෙන සමන්තාගතො හොති, සාවජ්ජෙන චජිකම්මෙන සමන්තාගතො හොති, සාවජ්ජෙන මනොකම්මෙන සමන්තාගතො හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “සාවජ්ජො”.

145. කතමො ච පුග්ගලො චජ්ජබ්‍රලො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සාවජ්ජෙන බ්‍රලං කායකම්මෙන සමන්තාගතො හොති අජ්ජං අනචජ්ජෙන, සාවජ්ජෙන බ්‍රලං චජිකම්මෙන සමන්තාගතො හොති අජ්ජං අනචජ්ජෙන, සාවජ්ජෙන බ්‍රලං මනොකම්මෙන සමන්තාගතො හොති අජ්ජං අනචජ්ජෙන – අයං වුච්චති පුග්ගලො “චජ්ජබ්‍රලො”.

146. කතමො ච පුග්ගලො අජ්ජචජ්ජො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අනචජ්ජෙන බ්‍රලං කායකම්මෙන සමන්තාගතො හොති අජ්ජං සාවජ්ජෙන, අනචජ්ජෙන බ්‍රලං චජිකම්මෙන සමන්තාගතො හොති අජ්ජං සාවජ්ජෙන, අනචජ්ජෙන බ්‍රලං මනොකම්මෙන සමන්තාගතො හොති අජ්ජං සාවජ්ජෙන – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අජ්ජචජ්ජො”.

147. කතමො ච පුග්ගලො අනචජ්ජො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අනචජ්ජෙන කායකම්මෙන සමන්තාගතො හොති, අනචජ්ජෙන චජිකම්මෙන සමන්තාගතො හොති, අනචජ්ජෙන මනොකම්මෙන සමන්තාගතො හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “අනචජ්ජො”.

148. කතමො ච පුග්ගලො උග්ගට්ඨකඤ්ඤා? යස්ස පුග්ගලස්ස සහ උදාහට්ඨෙලාය ධම්මාභිසමයො හොති – අයං වුච්චති පුග්ගලො “උග්ගට්ඨකඤ්ඤා”.

149. කතමො ච පුග්ගලො විපඤ්චිතඤ්ඤා? යස්ස පුග්ගලස්ස සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරොන අත්ථෙ විභජ්‍යමානෙ ධම්මාභිසමයො හොති – අයං වුවචති පුග්ගලො “විපඤ්චිතඤ්ඤා”.

150. කතමො ච පුග්ගලො නෙය්‍යො? යස්ස පුග්ගලස්ස උද්දෙසනො පරිපුච්ඡනො යොනිසො මනසිකරොනො කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවනො භජනො පයිරූපාසනො ඵචං අනුපුබ්බෙන ධම්මාභිසමයො හොති – අයං වුවචති පුග්ගලො “නෙය්‍යො”.

151. කතමො ච පුග්ගලො පදපරමො? යස්ස පුග්ගලස්ස බහුමිපි සුණනො බහුමිපි භණනො බහුමිපි ධාරයනො බහුමිපි වාචයනො න තාය ජාතියා ධම්මාභිසමයො හොති – අයං වුවචති පුග්ගලො “පදපරමො”.

152. කතමො ච පුග්ගලො යුත්තජ්ජට්ඨානො [\[යුත්තජ්ජට්ඨානො \(සාය.\) අ. නි. 4.132\]](#) නො මුත්තජ්ජට්ඨානො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්භං පුට්ඨො සමානො යුත්තං වදති නො සීසං – අයං වුවචති පුග්ගලො “යුත්තජ්ජට්ඨානො නො මුත්තජ්ජට්ඨානො”.

153. කතමො ච පුග්ගලො මුත්තජ්ජට්ඨානො නො යුත්තජ්ජට්ඨානො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්භං පුට්ඨො සමානො සීසං වදති නො යුත්තං – අයං වුවචති පුග්ගලො “මුත්තජ්ජට්ඨානො නො යුත්තජ්ජට්ඨානො”.

154. කතමො ච පුග්ගලො යුත්තජ්ජට්ඨානො ච මුත්තජ්ජට්ඨානො ච? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්භං පුට්ඨො සමානො යුත්තඤ්ච වදති සීසඤ්ච – අයං වුවචති පුග්ගලො “යුත්තජ්ජට්ඨානො ච මුත්තජ්ජට්ඨානො ච”.

155. කතමො ච පුග්ගලො නෙව යුත්තජ්ජට්ඨානො නො මුත්තජ්ජට්ඨානො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්භං පුට්ඨො සමානො නෙව යුත්තං වදති නො සීසං – අයං වුවචති, පුග්ගලො “නෙව යුත්තජ්ජට්ඨානො නො මුත්තජ්ජට්ඨානො”.

156. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො ධම්මකථිකා පුග්ගලො? ඉධෙකච්චො ධම්මකථිකො අප්පඤ්ච භාසති අසහිතඤ්ච, පරිසා වස්ස න කුසලා හොති සහිතාසහිතස්ස. ඵවරූපො ධම්මකථිකො ඵවරූපාය පරිසාය ධම්මකථිකොත්ථෙව සඬ්ඛං ගච්ඡති.

ඉධ පනෙකච්චො ධම්මකථිකො අප්පඤ්ච භාසති සහිතඤ්ච, පරිසා වස්ස කුසලා හොති සහිතාසහිතස්ස. එවරුපො ධම්මකථිකො එවරුපාය පරිසාය ධම්මකථිකොත්ථෙව සඬ්ඛං ගච්ඡති.

ඉධ පනෙකච්චො ධම්මකථිකො බහුඤ්ච භාසති අසහිතඤ්ච, පරිසා වස්ස න කුසලා හොති සහිතාසහිතස්ස. එවරුපො ධම්මකථිකො එවරුපාය පරිසාය ධම්මකථිකොත්ථෙව සඬ්ඛං ගච්ඡති.

ඉධ පනෙකච්චො ධම්මකථිකො බහුඤ්ච භාසති සහිතඤ්ච, පරිසා වස්ස කුසලා හොති සහිතාසහිතස්ස. එවරුපො ධම්මකථිකො එවරුපාය පරිසාය ධම්මකථිකොත්ථෙව සඬ්ඛං ගච්ඡති. ඉමෙ චත්තාරො “ධම්මකථිකා පුග්ගලා”.

157. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො වලාභකූපමා පුග්ගලා? චත්තාරො වලාභකා — ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, වස්සිතා නො ගජ්ජිතා, ගජ්ජිතා ච වස්සිතා ච, නෙව ගජ්ජිතා නො වස්සිතා. එවමෙවං චත්තාරොමෙ වලාභකූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, වස්සිතා නො ගජ්ජිතා, ගජ්ජිතා ච වස්සිතා ච, නෙව ගජ්ජිතා නො වස්සිතා.

කථඤ්ච පුග්ගලො ගජ්ජිතා හොති නො වස්සිතා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො භාසිතා හොති, නො කත්තා. එවං පුග්ගලො ගජ්ජිතා හොති, නො වස්සිතා. සෙය්‍යථාපි සො වලාභකො ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො වස්සිතා හොති නො ගජ්ජිතා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කත්තා හොති, නො භාසිතා. එවං පුග්ගලො වස්සිතා හොති නො ගජ්ජිතා. සෙය්‍යථාපි සො වලාභකො වස්සිතා නො ගජ්ජිතා, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො ගජ්ජිතා ච හොති වස්සිතා ච? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො භාසිතා ච හොති, කත්තා ච. එවං පුග්ගලො ගජ්ජිතා ච හොති වස්සිතා ච. සෙය්‍යථාපි සො වලාභකො ගජ්ජිතා ච වස්සිතා ච, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො නෙව ගජ්ජිතා හොති නො වස්සිතා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො නෙව භාසිතා හොති නො කත්තා. එවං පුග්ගලො නෙව ගජ්ජිතා හොති නො වස්සිතා. සෙය්‍යථාපි සො වලාභකො නෙව ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

ඉමෙ චත්තාරො වලාභකූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

158. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො මුසිකූපමා පුග්ගලා? චතස්සො මුසිකා — ගාධං කත්තා නො වසිතා, වසිතා නො ගාධං කත්තා, ගාධං කත්තා ච වසිතා ච,

නෙව ගාධං කත්තා නො වසිතා. එවමෙවං චත්තාරොමෙ මුසිකුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ගාධං කත්තා නො වසිතා, වසිතා නො ගාධං කත්තා, ගාධං කත්තා ච වසිතා ච, නෙව ගාධං කත්තා නො වසිතා.

කථඤ්ච පුග්ගලො ගාධං කත්තා හොති නො වසිතා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිචුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං නප්පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං නප්පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධො”ති යථාභූතං නප්පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං පුග්ගලො ගාධං කත්තා හොති නො වසිතා. සෙය්‍යථාපි සා මුසිකා ගාධං කත්තා නො වසිතා, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො වසිතා හොති නො ගාධං කත්තා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ධම්මං න පරියාපුණාති – සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිචුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. එවං පුග්ගලො වසිතා හොති නො ගාධං කත්තා. සෙය්‍යථාපි සා මුසිකා වසිතා නො ගාධං කත්තා, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො ගාධං කත්තා ච හොති වසිතා ච? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිචුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. එවං පුග්ගලො ගාධං කත්තා ච හොති වසිතා ච. සෙය්‍යථාපි සා මුසිකා ගාධං කත්තා ච වසිතා ච, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො නෙව ගාධං කත්තා හොති නො වසිතා? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ධම්මං න පරියාපුණාති – සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිචුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං නප්පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං නප්පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධො”ති යථාභූතං නප්පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං පුග්ගලො නෙව ගාධං කත්තා හොති නො වසිතා. සෙය්‍යථාපි සා මුසිකා නෙව ගාධං කත්තා නො වසිතා, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

ඉමෙ චත්තාරො මුසිකූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

159. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො අම්බුපමා පුග්ගලා? චත්තාරි අම්බානි – ආමං පක්කවණ්ණි **[පක්කවණ්ණි]**, පක්කං ආමවණ්ණි **[ආමවණ්ණි (සා. ක.) අ. නි. 4.105]**, ආමං ආමවණ්ණි, පක්කං පක්කවණ්ණි. එවමෙවං චත්තාරොමෙ අම්බුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ආමො පක්කවණ්ණි, පක්කො ආමවණ්ණි, ආමො ආමවණ්ණි, පක්කො පක්කවණ්ණි.

කථඤ්ච පුග්ගලො ආමො හොති පක්කවණ්ණි? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං **[සම්මිඤ්ජිතං (සි. සා.)]** පසාරිතං සඬ්ඝාට්ඨපත්තච්චරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං නප්පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං නප්පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධො”ති යථාභූතං නප්පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං පුග්ගලො ආමො හොති පක්කවණ්ණි. සෙය්‍යථාපි තං අම්බං ආමං පක්කවණ්ණි, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො පක්කො හොති ආමවණ්ණි? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාට්ඨපත්තච්චරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. එවං පුග්ගලො පක්කො හොති ආමවණ්ණි. සෙය්‍යථාපි තං අම්බං පක්කං ආමවණ්ණි, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො ආමො හොති ආමවණ්ණි? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාට්ඨපත්තච්චරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං නප්පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං පුග්ගලො ආමො හොති ආමවණ්ණි. සෙය්‍යථාපි තං අම්බං ආමං ආමවණ්ණි, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො පක්කො හොති පක්කවණ්ණි? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාට්ඨපත්තච්චරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. එවං

පුග්ගලො පක්කො හොති පක්කවණ්ණි. සෙය්‍යථාපි තං අම්බං පක්කං පක්කවණ්ණි, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

ඉමෙ චත්තාරො අම්බුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

160. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො කුම්භුපමා පුග්ගලා? චත්තාරො කුම්භා – තුවණො පිහිතො, පුරො විවටො, තුවණො විවටො, පුරො පිහිතො. එවමෙවං චත්තාරොමෙ කුම්භුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? තුවණො පිහිතො, පුරො විවටො, තුවණො විවටො, පුරො පිහිතො.

කථඤ්ච පුග්ගලො තුවණො හොති පිහිතො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාටිපත්තවීරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං නප්පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං පුග්ගලො තුවණො හොති පිහිතො. සෙය්‍යථාපි සො කුම්භො තුවණො පිහිතො, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො පුරො හොති විවටො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාටිපත්තවීරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. එවං පුග්ගලො පුරො හොති විවටො. සෙය්‍යථාපි සො කුම්භො පුරො විවටො, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො තුවණො හොති විවටො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාටිපත්තවීරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං නප්පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං පුග්ගලො තුවණො හොති විවටො. සෙය්‍යථාපි සො කුම්භො තුවණො විවටො, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො පුරො හොති පිහිතො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාටිපත්තවීරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. එවං පුග්ගලො පුරො හොති පිහිතො. සෙය්‍යථාපි සො කුම්භො පුරො පිහිතො, තථුපමො අයං පුග්ගලො. ඉමෙ චත්තාරො කුම්භුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

161. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො උදකරහදුපමා පුග්ගලා? චත්තාරො උදකරහදා - උත්තානො ගම්භීරොභාසො, ගම්භීරො උත්තානොභාසො, උත්තානො උත්තානොභාසො, ගම්භීරො ගම්භීරොභාසො. එවමෙවං චත්තාරොමෙ උදකරහදුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? උත්තානො ගම්භීරොභාසො, ගම්භීරො උත්තානොභාසො, උත්තානො උත්තානොභාසො, ගම්භීරො ගම්භීරොභාසො.

කථඤ්ච පුග්ගලො උත්තානො හොති ගම්භීරොභාසො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං නප්පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං පුග්ගලො උත්තානො හොති ගම්භීරොභාසො. සෙය්‍යථාපි සො උදකරහදො උත්තානො ගම්භීරොභාසො, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො ගම්භීරො හොති උත්තානොභාසො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. එවං පුග්ගලො ගම්භීරො හොති උත්තානොභාසො. සෙය්‍යථාපි සො උදකරහදො ගම්භීරො උත්තානොභාසො, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො උත්තානො හොති උත්තානොභාසො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං නප්පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං පුග්ගලො උත්තානො හොති උත්තානොභාසො. සෙය්‍යථාපි සො උදකරහදො උත්තානො උත්තානොභාසො, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො ගම්භීරො හොති ගම්භීරොභාසො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සම්ඤ්ජිතං පසාරිතං සඬ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. එවං පුග්ගලො ගම්භීරො හොති ගම්භීරොභාසො. සෙය්‍යථාපි සො උදකරහදො ගම්භීරො ගම්භීරොභාසො, තථූපමො අයං පුග්ගලො. ඉමෙ චත්තාරො උදකරහදුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

162. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො බලීබද්දපමා පුග්ගලා? චත්තාරො බලීබද්දො [\[බලීබද්ධා \(සා.\)\]](#) – සකගවචණ්ඨො [\[සගවචණ්ඨො \(ක. සී.\) අ. නි. 4.108\]](#) නො පරගවචණ්ඨො, පරගවචණ්ඨො නො සකගවචණ්ඨො, සකගවචණ්ඨො ච පරගවචණ්ඨො ච, නෙව සකගවචණ්ඨො නො පරගවචණ්ඨො. එවමෙවං චත්තාරොමෙ බලීබද්දපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? සකගවචණ්ඨො නො පරගවචණ්ඨො, පරගවචණ්ඨො නො සකගවචණ්ඨො, සකගවචණ්ඨො ච පරගවචණ්ඨො ච, නෙව සකගවචණ්ඨො නො පරගවචණ්ඨො.

කථඤ්ච පුග්ගලො සකගවචණ්ඨො හොති නො පරගවචණ්ඨො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සකපරිසං උබ්බෙජ්ජා හොති, නො පරපරිසං. එවං පුග්ගලො සකගවචණ්ඨො හොති නො පරගවචණ්ඨො. සෙය්‍යථාපි සො බලීබද්දො සකගවචණ්ඨො නො පරගවචණ්ඨො, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො පරගවචණ්ඨො හොති නො සකගවචණ්ඨො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පරපරිසං උබ්බෙජ්ජා හොති, නො සකපරිසං. එවං පුග්ගලො පරගවචණ්ඨො හොති නො සකගවචණ්ඨො. සෙය්‍යථාපි සො බලීබද්දො පරගවචණ්ඨො නො සකගවචණ්ඨො, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො සකගවචණ්ඨො ච හොති පරගවචණ්ඨො ච? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සකපරිසඤ්ච උබ්බෙජ්ජා හොති, පරපරිසඤ්ච. එවං පුග්ගලො සකගවචණ්ඨො ච හොති පරගවචණ්ඨො ච. සෙය්‍යථාපි සො බලීබද්දො සකගවචණ්ඨො ච පරගවචණ්ඨො ච, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො නෙව සකගවචණ්ඨො හොති නො පරගවචණ්ඨො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො නෙව සකපරිසං උබ්බෙජ්ජා හොති නො පරපරිසං. එවං පුග්ගලො නෙව සකගවචණ්ඨො හොති නො පරගවචණ්ඨො. සෙය්‍යථාපි සො බලීබද්දො නෙව සකගවචණ්ඨො නො පරගවචණ්ඨො, තථූපමො අයං පුග්ගලො. ඉමෙ චත්තාරො බලීබද්දපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

163. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො ආසිවිසුපමා පුග්ගලා? චත්තාරො ආසිවිසා [\[ආසිවිසා \(සා.\)\]](#) – ආගතවිසො නො සොරවිසො, සොරවිසො නො ආගතවිසො, ආගතවිසො ච සොරවිසො ච, නෙව ආගතවිසො නො සොරවිසො. එවමෙවං චත්තාරොමෙ ආසිවිසුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ආගතවිසො නො සොරවිසො, සොරවිසො නො ආගතවිසො, ආගතවිසො ච සොරවිසො ච, නෙව ආගතවිසො නො සොරවිසො.

කථඤ්ච පුග්ගලො ආගතවිසො හොති නො සොරවිසො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අභිණ්භං කුජ්ඣති. සො ච ඛිවස්ස කොධො න චිරං දීඝරත්තං අනුසෙති. එවං පුග්ගලො ආගතවිසො හොති, නො සොරවිසො. සෙය්‍යථාපි සො ආසිවිසො ආගතවිසො නො සොරවිසො, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො සොරවිසො හොති නො ආගතවිසො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො නහෙව ඛො [නෙව ඛො (සී.) අ. නි. 4.110] අභිණ්භං කුජ්ඣති. සො ච ඛිවස්ස කොධො චිරං දීඝරත්තං අනුසෙති. එවං පුග්ගලො සොරවිසො හොති, නො ආගතවිසො. සෙය්‍යථාපි සො ආසිවිසො සොරවිසො නො ආගතවිසො, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො ආගතවිසො ච හොති සොරවිසො ච? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අභිණ්භං කුජ්ඣති. සො ච ඛිවස්ස කොධො චිරං දීඝරත්තං අනුසෙති. එවං පුග්ගලො ආගතවිසො ච හොති සොරවිසො ච. සෙය්‍යථාපි සො ආසිවිසො ආගතවිසො ච සොරවිසො ච, තථුපමො අයං පුග්ගලො.

කථඤ්ච පුග්ගලො නෙව ආගතවිසො හොති නො සොරවිසො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො නහෙව ඛො අභිණ්භං කුජ්ඣති. සො ච ඛිවස්ස කොධො න චිරං දීඝරත්තං අනුසෙති. එවං පුග්ගලො නෙව ආගතවිසො හොති නො සොරවිසො. සෙය්‍යථාපි සො ආසිවිසො නෙව ආගතවිසො නො සොරවිසො, තථුපමො අයං පුග්ගලො. ඉමෙ චත්තාරො ආසිවිසුපමා පුග්ගලා සන්තො සංචිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

164. කථඤ්ච පුග්ගලො අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො දුජ්ජපිපන්නානං මිච්ඡාපටිපන්නානං තිත්ථියානං තිත්ථියසාවකානං වණ්ණං භාසති – “දුජ්ජපිපන්නා” ඉතිපි, “සම්මාපටිපන්නා” ඉතිපිති. එවං පුග්ගලො අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සුජ්ජපිපන්නානං සම්මාපටිපන්නානං බුද්ධානං බුද්ධසාවකානං අවණ්ණං භාසති – “දුජ්ජපිපන්නා” ඉතිපි, “මිච්ඡාපටිපන්නා” ඉතිපිති. එවං පුග්ගලො අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා අජ්ජසාදනීයෙ යානෙ පසාදං උපදංසිතා හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො දුජ්ජපිපදාය මිච්ඡාපටිපදාය

පසාදං ජනෙති – “සුප්පට්ඨපදා” ඉතිපි, “සම්මාපට්ඨපදා” ඉතිපිති. එවං පුග්ගලො අනුච්චිව අපරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ යානෙ පසාදං උපදංසිතා හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො අනුච්චිව අපරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ යානෙ අප්පසාදං උපදංසිතා හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සුප්පට්ඨපදාය සම්මාපට්ඨපදාය අප්පසාදං ජනෙති – “දුප්පට්ඨපදා” ඉතිපි, “මිච්ඡාපට්ඨපදා” ඉතිපිති. එවං පුග්ගලො අනුච්චිව අපරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ යානෙ අප්පසාදං උපදංසිතා හොති.

165. කථඤ්ච පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො දුප්පට්ඨපන්තානං මිච්ඡාපට්ඨපන්තානං තිත්ථියානං තිත්ථියසාවකානං අවණ්ණං භාසති – “දුප්පට්ඨපන්තා” ඉතිපි, “මිච්ඡාපට්ඨපන්තා” ඉතිපිති. එවං පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සුප්පට්ඨපන්තානං සම්මාපට්ඨපන්තානං බුද්ධානං බුද්ධසාවකානං වණ්ණං භාසති – “සුප්පට්ඨපන්තා” ඉතිපි, “සම්මාපට්ඨපන්තා” ඉතිපිති. එවං පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ යානෙ අප්පසාදං උපදංසිතා හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො දුප්පට්ඨපදාය මිච්ඡාපට්ඨපදාය අප්පසාදං ජනෙති – “දුප්පට්ඨපදා” ඉතිපි, “මිච්ඡාපට්ඨපදා” ඉතිපිති. එවං පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ යානෙ අප්පසාදං උපදංසිතා හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ යානෙ පසාදං උපදංසිතා හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සුප්පට්ඨපදාය සම්මාපට්ඨපදාය පසාදං ජනෙති – “සුප්පට්ඨපදා” ඉතිපි, “සම්මාපට්ඨපදා” ඉතිපිති. එවං පුග්ගලො අනුච්චිව පරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ යානෙ පසාදං උපදංසිතා හොති.

166. කථඤ්ච පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ව ඛො වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො වණ්ණොපි සංවිජ්ජති අවණ්ණොපි සංවිජ්ජති. යො තත්ථ අවණ්ණො තං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන, යො තත්ථ වණ්ණො තං න භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන. එවං පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස

අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ච බො වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන.

කථඤ්ච පුග්ගලො වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ච බො අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො වණ්ණොපි සංවිජ්ජති අවණ්ණොපි සංවිජ්ජති. යො තත්ථ වණ්ණො තං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන, යො තත්ථ අවණ්ණො තං න භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන. එවං පුග්ගලො වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ච බො අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන.

කථඤ්ච පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස ච අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, වණ්ණාරහස්ස ච වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො වණ්ණොපි සංවිජ්ජති අවණ්ණොපි සංවිජ්ජති. යො තත්ථ අවණ්ණො තං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන, යොපි තත්ථ වණ්ණො තම්පි භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන. තත්ත කාලඤ්ඤා හොති තස්ස පඤ්ඤාස්ස වෙය්‍යාකරණාය. එවං පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස ච අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, වණ්ණාරහස්ස ච වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන.

කථඤ්ච පුග්ගලො නෙව අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නොපි වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො වණ්ණොපි සංවිජ්ජති අවණ්ණොපි සංවිජ්ජති. යො තත්ථ අවණ්ණො තං න භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන, යොපි තත්ථ වණ්ණො තම්පි න භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන. උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. එවං පුග්ගලො නෙව අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නොපි වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන.

167. කතමො ච පුග්ගලො උට්ඨානඵලූපථීවී නො පුඤ්ඤඵලූපථීවී? යස්ස පුග්ගලස්ස උට්ඨහතො සටතො වායමතො ආජීවො අභිනිබ්බත්තති, නො පුඤ්ඤතො – අයං වුච්චති පුග්ගලො “උට්ඨානඵලූපථීවී, නො පුඤ්ඤඵලූපථීවී”.

කතමො ච පුග්ගලො පුඤ්ඤඵලූපථීවී නො උට්ඨානඵලූපථීවී? පරනිම්මිතවසවත්තී දෙවෙ [\[පරනිම්මිතවසවත්තීදෙවෙ \(සි. සා.\)\]](#) උපාදාය තතුපරි දෙවා පුඤ්ඤඵලූපථීවීතො න උට්ඨානඵලූපථීවීතො.

කතමො ච පුග්ගලො උට්ඨානඵලූපජීවී ච පුඤ්ඤඵලූපජීවී ච? යස්ස පුග්ගලස්ස උට්ඨානතො සටතො වායමතො ආජීවො අභිනිබ්බත්තති පුඤ්ඤතො ච – අයං වුවිච්ඡි පුග්ගලො “උට්ඨානඵලූපජීවී ච පුඤ්ඤඵලූපජීවී ච”.

කතමො ච පුග්ගලො නෙව උට්ඨානඵලූපජීවී නො පුඤ්ඤඵලූපජීවී? නෙරයිකා නෙව උට්ඨානඵලූපජීවීනො නො පුඤ්ඤඵලූපජීවීනො.

168. කථංඤ්ච පුග්ගලො තමො හොති තමපරායනො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො නීචෙ කුලෙ පච්චාජානො හොති – චණ්ඩාලකුලෙ වා නෙසාදකුලෙ වා චෙනකුලෙ [චෙණකුලෙ (සී. ස්‍යා.)] වා රථකාරකුලෙ වා පුක්කුසකුලෙ වා දලිද්දෙ [දලිද්දෙ (සී.) පස්ස අඬගුත්තරනිකායෙ] අප්පන්නපානභොජනෙ කසිරවුත්තිකෙ, යත්ථ කසිරෙන සාසච්ඡාදො ලබ්භති. සො ච හොති දුබ්බණ්ණො දුද්දසිකො ඔකොට්ඨකො බග්වාබාධො කාණො වා කුණි වා බඤ්ජො වා පක්ඛනො වා, න ලාභී අන්තස්ස පානස්ස චත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. සො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස හෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. එවං පුග්ගලො තමො හොති තමපරායනො.

කථංඤ්ච පුග්ගලො තමො හොති ජොතිපරායනො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො නීචෙ කුලෙ පච්චාජානො හොති – චණ්ඩාලකුලෙ වා නෙසාදකුලෙ වා චෙනකුලෙ වා රථකාරකුලෙ වා පුක්කුසකුලෙ වා දලිද්දෙ අප්පන්නපානභොජනෙ කසිරවුත්තිකෙ, යත්ථ කසිරෙන සාසච්ඡාදො ලබ්භති. සො ච හොති දුබ්බණ්ණො දුද්දසිකො ඔකොට්ඨකො බග්වාබාධො කාණො වා කුණි වා බඤ්ජො වා පක්ඛනො වා, න ලාභී අන්තස්ස පානස්ස චත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන සුචරිතං චරති, වාචාය සුචරිතං චරති, මනසා සුචරිතං චරති. සො කායෙන සුචරිතං චරිත්වා වාචාය සුචරිතං චරිත්වා මනසා සුචරිතං චරිත්වා කායස්ස හෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. එවං පුග්ගලො තමො හොති ජොතිපරායනො.

කථංඤ්ච පුග්ගලො ජොති හොති තමපරායනො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො උච්චෙ කුලෙ පච්චාජානො හොති – බත්තියමහාසාලකුලෙ වා බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ වා ගහපතිමහාසාලකුලෙ වා අඬ්චෙ මහද්ධනෙ මහාභොගෙ පහුතජාතරූපරජනෙ පහුතචිත්තූපකරණෙ පහුතධනධඤ්ඤෙ. සො ච හොති අභිරූපො දස්සනීයො පාසාදිකො පරමාය චණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්තාගතො, ලාභී අන්තස්ස පානස්ස චත්ථස්ස යානස්ස

මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන දුච්චරිතං වරති, වාචාය දුච්චරිතං වරති, මනසා දුච්චරිතං වරති. සො කායෙන දුච්චරිතං වරිත්වා වාචාය දුච්චරිතං වරිත්වා මනසා දුච්චරිතං වරිත්වා කායස්ස හෙදා පරං මරණා අපායං පුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. එවං පුග්ගලො ජොති හොති තමපරායනො.

කථඤ්ච පුග්ගලො ජොති හොති ජොතිපරායනො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො උච්චෙ කුලෙ පච්චාජානො හොති — ඛත්තියමහාසාලකුලෙ වා බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ වා ගහපතිමහාසාලකුලෙ වා අඬ්ඬෙ මහද්ධනෙ මහාහොගෙ පහුතජාතරූපරජනෙ පහුතචිත්තූපකරණෙ පහුතධනධඤ්ඤෙ. සො ච හොති අභිරූපො දස්සනීයො පාසාදිකො පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්තාගතො, ලාභී අන්තස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන සුචරිතං වරති, වාචාය සුචරිතං වරති, මනසා සුචරිතං වරති. සො කායෙන සුචරිතං වරිත්වා වාචාය සුචරිතං වරිත්වා මනසා සුචරිතං වරිත්වා කායස්ස හෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. එවං පුග්ගලො ජොති හොති ජොතිපරායනො.

169. කථඤ්ච පුග්ගලො ඔණතොණතො හොති...පෙ.... එවං පුග්ගලො ඔණතොණතො හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො ඔණතුණ්ණතො හොති...පෙ.... එවං පුග්ගලො ඔණතුණ්ණතො හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො උණ්ණතොණතො හොති...පෙ.... එවං පුග්ගලො උණ්ණතොණතො හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො උණ්ණතුණ්ණතො හොති...පෙ.... එවං පුග්ගලො උණ්ණතුණ්ණතො හොති.

170. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො රුක්ඛුපමා පුග්ගලා? චත්තාරො රුක්ඛා — ඵෙග්ගු සාරපරිවාරො, සාරො ඵෙග්ගුපරිවාරො, ඵෙග්ගු ඵෙග්ගුපරිවාරො, සාරො සාරපරිවාරො. එවමෙවං චත්තාරොමෙ රුක්ඛුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඵෙග්ගු සාරපරිවාරො, සාරො ඵෙග්ගුපරිවාරො, ඵෙග්ගු ඵෙග්ගුපරිවාරො, සාරො සාරපරිවාරො.

කථඤ්ච පුග්ගලො ඵෙග්ගු හොති සාරපරිවාරො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො දුස්සිලො හොති පාපධම්මො, පරිසා ච ඛිචස්ස හොති සීලවතී කල්‍යාණධම්මා.

එවං පුග්ගලො ඵෙග්ගු හොති සාරපරිවාරො. සෙය්‍යථාපි සො රුක්ඛො ඵෙග්ගු සාරපරිවාරො, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථංඤ්ච පුග්ගලො සාරො හොති ඵෙග්ගුපරිවාරො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො, පරිසා ච ඛිවස්ස හොති දුස්සීලා පාපධම්මා. එවං පුග්ගලො සාරො හොති ඵෙග්ගුපරිවාරො. සෙය්‍යථාපි සො රුක්ඛො සාරො ඵෙග්ගුපරිවාරො, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථංඤ්ච පුග්ගලො ඵෙග්ගු හොති ඵෙග්ගුපරිවාරො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො දුස්සීලො හොති පාපධම්මො, පරිසාපිස්ස හොති දුස්සීලා පාපධම්මා. එවං පුග්ගලො ඵෙග්ගු හොති ඵෙග්ගුපරිවාරො. සෙය්‍යථාපි සො රුක්ඛො ඵෙග්ගු ඵෙග්ගුපරිවාරො, තථූපමො අයං පුග්ගලො.

කථංඤ්ච පුග්ගලො සාරො හොති සාරපරිවාරො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො, පරිසාපිස්ස හොති සීලවතී කල්‍යාණධම්මා. එවං පුග්ගලො සාරො හොති සාරපරිවාරො. සෙය්‍යථාපි සො රුක්ඛො සාරො සාරපරිවාරො, තථූපමො අයං පුග්ගලො. ඉමෙ චත්තාරො රුක්ඛූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

171. කතමො ච පුග්ගලො රූපජපමාණො රූපජපසන්නො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරොහං වා පස්සිත්වා පරිණාහං වා පස්සිත්වා සණ්ඨානං වා පස්සිත්වා පාරිජුරිං වා පස්සිත්වා තත්ථ පමාණං ගහෙත්වා පසාදං ජනෙති. අයං වුවචති පුග්ගලො රූපජපමාණො රූපජපසන්නො.

කතමො ච පුග්ගලො ඝොසජපමාණො ඝොසජපසන්නො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පරචණ්ණනාය පරථොමනාය පරපසංසනාය පරචණ්ණහාරිකාය [\[පරචණ්ණහාරියා \(සී.\)\]](#) තත්ථ පමාණං ගහෙත්වා පසාදං ජනෙති. අයං වුවචති පුග්ගලො ඝොසජපමාණො ඝොසජපසන්නො.

172. කතමො ච පුග්ගලො ලුඛජපමාණො ලුඛජපසන්නො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො චීවරලුඛං වා පස්සිත්වා පත්තලුඛං වා පස්සිත්වා සෙනාසනලුඛං වා පස්සිත්වා විවිධං වා දුක්කරකාරිකං පස්සිත්වා තත්ථ පමාණං ගහෙත්වා පසාදං ජනෙති. අයං වුවචති පුග්ගලො ලුඛජපමාණො ලුඛජපසන්නො.

කතමො ච පුග්ගලො ධම්මජපමාණො ධම්මජපසන්නො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලං වා පස්සිත්වා සමාධිං වා පස්සිත්වා පඤ්ඤං වා පස්සිත්වා තත්ථ පමාණං ගහෙත්වා පසාදං ජනෙති. අයං වුවචති පුග්ගලො ධම්මජපමාණො ධම්මජපසන්නො.

174. කථඤ්ච පුග්ගලො අත්තන්තපො හොති
අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අචෙලකො

හොති මුත්තාවාරො හත්ථාපලෙඛනො [හත්ථාවලෙඛනො (සා.)], නච්භිහද්දන්තිකො නතිට්ඨහද්දන්තිකො නාභිහටං න උද්දිස්සකතං න නිමන්තනං සාදියති, සො න කුම්භිමුඛා පටිග්ගණ්භාති න කළොපිමුඛා [කළොපිමුඛා (සි. සා.) ම. නි. 2.7] පටිග්ගණ්භාති, න ඵලකමන්තරං න දණ්ඩමන්තරං න මුසලමන්තරං න ද්විත්තං භුඤ්ජමානානං න ගබ්භිනියා න පායමානාය න පුරිසන්තරගතාය, න සඬ්ඛිත්තිසු න යත්ථ සා උපට්ඨිතො හොති න යත්ථ මක්ඛිකා සණ්ඨසණ්ඨවාරිනී, න මච්ඡං න මංසං න සුරං න මෙරයං න ථුසොදකං පිවති. සො ඵකාගාරිකො වා හොති ඵකාලොපිකො, ද්වාගාරිකො වා හොති ද්වාලොපිකො...පෙ.... සත්තාගාරිකො වා හොති සත්තාලොපිකො; ඵකිස්සාපි දත්තියා යාපෙති, ද්විහිපි දත්තීහි යාපෙති...පෙ.... සත්තහිපි දත්තීහි යාපෙති; ඵකාහිකම්පි ආභාරං ආභාරෙති, ද්විහිකම්පි [ද්වාහිකම්පි (සි.)] ආභාරං ආභාරෙති...පෙ.... සත්තාහිකම්පි ආභාරං ආභාරෙති. ඉති ඵවරූපං අඬ්ඪමාසිකම්පි පරියායහත්තභොජනානුයොගමනුයුත්තො විහරති. සො සාකහක්ඛො වා හොති සාමාකහක්ඛො වා හොති නීවාරහක්ඛො වා හොති දද්දුලහක්ඛො වා හොති හටහක්ඛො වා හොති කණහක්ඛො වා හොති ආවාමහක්ඛො වා හොති පිඤ්ඤාකහක්ඛො වා හොති තිණහක්ඛො වා හොති ගොමයහක්ඛො වා හොති, වනමූලඵලාභාරො යාපෙති පවත්තඵලභොජී. සො සාණානිපි ධාරෙති මසාණානිපි ධාරෙති ඡවදුස්සානිපි ධාරෙති පංසුකුලානිපි ධාරෙති තිරිටානිපි ධාරෙති අජිනම්පි ධාරෙති අජිනක්ඛිපම්පි ධාරෙති කුසවීරම්පි ධාරෙති වාකවීරම්පි ධාරෙති ඵලකවීරම්පි ධාරෙති කෙසකම්බලම්පි ධාරෙති වාළකම්බලම්පි ධාරෙති උලුකපක්ඛම්පි [උලුකපක්ඛම්පි (සි. සා.)] ධාරෙති, කෙසමස්සුලොචකොපි හොති කෙසමස්සුලොචනානුයොගමනුයුත්තො, උඬ්භට්ඨකොපි හොති ආසනපටික්ඛිත්තො, උක්කුටිකොපි හොති උක්කුටිකජ්ජධානමනුයුත්තො, කණ්ටකාපස්සයිකොපි හොති කණ්ටකාපස්සයෙ සෙය්‍යං කජ්ජෙති, සායතනියකම්පි [සායතනියකම්පි (සා. ක.) ම. නි. 2.7] උදකොරොහනානුයොගමනුයුත්තො විහරති. ඉති ඵවරූපං අනෙකවිහිතං කායස්ස ආතාපනපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො විහරති. ඵවං පුග්ගලො අත්තන්තපො හොති අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො.

175. කථඤ්ච පුග්ගලො පරන්තපො හොති පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ඔරඬ්භිකො හොති සුකරිකො සාකුණිකො මාගචිකො ලුද්දො මච්ඡසාතකො චොරො චොරසාතකො ගොසාතකො ඛන්ධනාගාරිකො, යෙ වා පනඤ්ඤෙපි කෙචි කුරුරකම්මන්තා. ඵවං පුග්ගලො පරන්තපො හොති පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො.

176. කථඤ්ච පුග්ගලො අත්තන්තපො ච භොති
 අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො, පරන්තපො ච
 පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො රාජා වා භොති
 ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො [මුද්ධාභිසිත්තො (සා. ක.)] බ්‍රාහ්මණො වා
 මහාසාලො. සො පුරත්ථිමෙන නරස්ස නවං සන්ධාගාරං [සන්තාගාරං (සා.),
 යඤ්ඤාගාරං (සි.)] කාරාපෙත්වා කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා බරාජිතං [බුරාජිතං
 (සා. ක.)] නිවාසෙත්වා සජ්ජිතෙලෙන කායං අඛිභඤ්ජිත්වා මිගවිසාණෙන
 පිට්ඨිං කණ්ඩුවමානො [කණ්ඩුයමානො (සි.)] සන්ධාගාරං පවිසති සද්ධිං
 මහෙසියා බ්‍රාහ්මණෙන ච පුරොහිතෙන. සො තත්ථ අනන්තරහිතාය භූමියා
 හරිතුපලිත්තාය සෙය්‍යං කප්පෙති. එකිස්සා ගාවියා සරුපවච්ඡාය යං එකස්මිං
 ථනෙ ඛීරං භොති තෙන රාජා යාපෙති, යං දුතියස්මිං ථනෙ ඛීරං භොති තෙන
 මහෙසී යාපෙති, යං තතියස්මිං ථනෙ ඛීරං භොති තෙන බ්‍රාහ්මණො පුරොහිතො
 යාපෙති, යං චතුත්ථස්මිං ථනෙ ඛීරං භොති තෙන අග්ගිං ජුහති, අවසෙසෙන
 වච්ඡකො යාපෙති. සො එවමාහ – ‘එත්තකා උසහා හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය,
 එත්තකා වච්ඡතරා හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය, එත්තකා වච්ඡතරියො හඤ්ඤන්තු
 යඤ්ඤත්ථාය, එත්තකා අජා හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය, එත්තකා උරඛිහා
 හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය, (එත්තකා අස්සා හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය) [( )
 නත්ථි සිහළපොත්ථකෙ. මජ්ඣිමනිකායෙ කන්දරකසුත්තෙපි එවමෙව]
 එත්තකා රුක්ඛා ඡිජ්ජන්තු යුපත්ථාය, එත්තකා දඛිහා ලුයන්තු බරිහිසත්ථායා’ති
 [පරිහිංසත්ථායාති (සි. සා. ක.) ම. නි. 2.9]. යෙපිස්ස තෙ භොත්ති දාසාති වා
 පෙස්සාති වා කම්මකරාති වා, තෙපි දණ්ඩතජ්ජිතා භයතජ්ජිතා අස්සුමුඛා
 රුදමානා පරිකම්මාති කරොන්ති. එවං පුග්ගලො අත්තන්තපො ච භොති
 අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො, පරන්තපො ච
 පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො.

177. කථඤ්ච පුග්ගලො නෙව අත්තන්තපො ච භොති න
 අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො, න පරන්තපො න
 පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො? සො අනත්තන්තපො අපරන්තපො දිට්ඨෙව
 ධම්මෙ නිච්ඡානො නිබ්බුතො සීතීභූතො සුඛජ්ජපිසංවෙදී බ්‍රහ්මභූතෙන අත්තනා
 විහරති.

ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො
 විජ්ජාවරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදු අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී සත්ථා
 දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා. සො ඉමං ලොකං සදෙවකං සමාරකං සබ්‍රහ්මකං
 සස්සමණබ්‍රාහ්මණං පජං සදෙවමනුස්සං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙති.
 සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං
 සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මවරියං පකාසෙති. තං

ධම්මං සුඤ්ඤාති ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා අඤ්ඤතරස්මිං වා කුලෙ පච්චාජානො. සො තං ධම්මං සුත්වා තථාගතෙ සද්ධං පටිලභති. සො තෙන සද්ධාපටිලාභෙන සමන්තාගතො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – “සම්බ්බාදො සරාවාසො රජාපථො, අබ්බොකාසො පබ්බජ්ජා. නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාචසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඬ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං. යංනුනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායාති වත්ථාති අවිජාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍ය”න්ති! සො අපරෙන සමයෙන අජ්ජං වා භොගක්ඛන්ධං පහාය මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං පහාය අජ්ජං වා ඤාතිපරිච්චිටං පහාය මහන්තං වා ඤාතිපරිච්චිටං පහාය කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායාති වත්ථාති අවිජාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති.

178. සො එවං පබ්බජිතො සමානො භික්ඛුනං සික්ඛාසාජීවසමාපන්නො පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිච්චිතො හොති නිහිතදුෂ්ඨො නිහිතසත්ථො ලජ්ජී දයාපන්නො සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පි විහරති.

අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිච්චිතො හොති දින්නාදායී දින්නපාටිකඬ්ඛි, අථෙන්නෙ සුචිභූතෙන අත්තනා විහරති.

අබ්‍රහ්මචරියං පහාය බ්‍රහ්මචාරී හොති ආරාචාරී [අනාචාරී (ක.)] පටිච්චිතො මෙට්ඨනා ගාමධම්මා.

මුසාවාදං පහාය මුසාවාදා පටිච්චිතො හොති සච්චවාදී සච්චසත්ථො ථෙතො පච්චයිකො අවිසංවාදකො ලොකස්ස.

පිසුණං වාචං පහාය පිසුණාය වාචාය පටිච්චිතො හොති, ඉතො සුත්වා න අමුත්‍ර අක්ඛාතා ඉමෙසං භෙදාය, අමුත්‍ර වා සුත්වා න ඉමෙසං අක්ඛාතා අමුසං භෙදාය. ඉති භින්නානං වා සන්ධාතා සහිතානං වා අනුජ්ජදාතා සමග්ගාරාමො සමග්ගරතො සමග්ගනන්දී සමග්ගකරණං වාචං භාසිතා හොති.

ඵරුසං වාචං පහාය ඵරුසාය වාචාය පටිච්චිතො හොති. යා සා වාචා තෙලා කණ්ණසුඛා පෙමනීයා හදයඬිගමා පොරී බහුජනකන්තා බහුජනමනාපා තථාරූපිං වාචං භාසිතා හොති.

සම්ඵජ්ජලාපං පහාය සම්ඵජ්ජලාපා පටිච්චිතො හොති, කාලවාදී භූතවාදී අත්ථවාදී ධම්මවාදී විනයවාදී නිධානවතිං වාචං භාසිතා කාලෙන සාපදෙසං පරියන්තවතිං අත්ථසංභිතං.

179. සො ඛිජගාමභූතගාමසමාරම්භා පටිච්චරතො හොති, එකභත්තිකො හොති රත්තුපරතො චිරතො විකාලභොජනා, නච්චගීතවාදිතවිසුකදස්සනා පටිච්චරතො හොති, මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා පටිච්චරතො හොති, උච්චාසයනමහාසයනා පටිච්චරතො හොති, ජාතරූපරජතපටිග්ගහණා පටිච්චරතො හොති.

ආමකධඤ්ඤපටිග්ගහණා පටිච්චරතො හොති, ආමකමංසපටිග්ගහණා පටිච්චරතො හොති, ඉත්ථිකුමාරිකාපටිග්ගහණා පටිච්චරතො හොති, දාසිදාසපටිග්ගහණා පටිච්චරතො හොති, අපේළකපටිග්ගහණා පටිච්චරතො හොති, කුක්කුටසුකරපටිග්ගහණා පටිච්චරතො හොති, හත්ථිගවාස්සවළවපටිග්ගහණා පටිච්චරතො හොති, බෙත්තවත්ථුපටිග්ගහණා පටිච්චරතො හොති, දූතෙය්‍යපභිණගමනානුයොගා පටිච්චරතො හොති, කයවික්කයා පටිච්චරතො හොති, තුලාකුටකංසකුටමානකුටා පටිච්චරතො හොති, උක්කොටනවඤ්චනනිකතිසාවියොගා [... සාවියොගා (සා. ක.)] පටිච්චරතො හොති, ඡෙදනවධබන්ධනවිපරාමොසආලොපසහසාකාරා පටිච්චරතො හොති.

180. සො සන්තුට්ඨො හොති කායපරිහාරිකෙන චීවරෙන කුච්ඡිපරිහාරිකෙන පිණ්ඩපාතෙන. සො යෙන යෙනෙව පක්කමති සමාදායෙව පක්කමති, සෙය්‍යථාපි නාම පක්ඛි සකුණො යෙන යෙනෙව ඩෙති සපත්තභාරොව ඩෙති. එවමෙවං භික්ඛු සන්තුට්ඨො හොති කායපරිහාරිකෙන චීවරෙන කුච්ඡිපරිහාරිකෙන පිණ්ඩපාතෙන. සො යෙන යෙනෙව පක්කමති සමාදායෙව පක්කමති. සො ඉමිනා අරියෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්තාගතො අජ්ඣත්තං අනවජ්ජසුඛං පටිසංවෙදෙති.

181. සො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුඛ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙතං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති; සොතෙන සද්දං සුත්වා...පෙ.... සාතෙන ගන්ධං සායිත්වා...පෙ.... ජීවිහාය රසං සායිත්වා...පෙ.... කායෙන ථොට්ඨබ්බං චුසිත්වා...පෙ.... මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුඛ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙතං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති මනින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සො ඉමිනා අරියෙන ඉන්ද්‍රියසංවරෙන සමන්තාගතො අජ්ඣත්තං අඛ්‍යායෙකසුඛං පටිසංවෙදෙති.

182. සො අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ සම්පජානකාරී හොති, ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්පජානකාරී හොති, සම්ඤ්ජිතෙ පසාරිතෙ සම්පජානකාරී හොති,

සඬ්ඝාටිපත්තවීරධාරණෙ සම්පජානකාරී හොති, අසිතෙ පිතෙ බායිතෙ සායිතෙ සම්පජානකාරී හොති, උච්චාරපස්සාවකම්මෙ සම්පජානකාරී හොති, ගතෙ යිතෙ නිසින්නෙ සුත්තෙ ජාගරිතෙ භාසිතෙ තුණ්හිභාවෙ සම්පජානකාරී හොති.

සො ඉමිනා ච අරියෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්තාගතො ඉමිනා ච අරියෙන ඉන්ද්‍රියසංවරෙන සමන්තාගතො ඉමිනා ච අරියෙන සතිසම්පජඤ්ඤෙන සමන්තාගතො ඉමාය ච අරියාය සන්තුට්ඨියා සමන්තාගතො [පස්ස ම. නි. 2 කන්දරකසුත්තෙ; අ. නි. 1 අත්තන්තපසුත්තෙ ච] විචිත්තං සෙනාසනං භජති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං. සො පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො නිසීදති පල්ලඬ්ඛං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණ්ඩාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො අභිජ්ඣං ලොකෙ පභාය විගතාභිජ්ඣෙතා වෙතසා විහරති, අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙති; බ්‍යාපාදපදොසං පභාය අබ්‍යාපන්නචිත්තො විහරති සබ්බපාණ්ඩුතභිතානුකම්පී, බ්‍යාපාදපදොසා චිත්තං පරිසොධෙති; ටීනමිද්ධං [ටීනමිද්ධං (සි. සා.)] පභාය විගතටීනමිද්ධො විහරති ආලොකසඤ්ඤී සතො සම්පජානො, ටීනමිද්ධා චිත්තං පරිසොධෙති; උද්ධච්චකුක්කුච්චං පභාය අනුද්ධතො විහරති අජ්ඣක්තං වූපසන්නචිත්තො, උද්ධච්චකුක්කුච්චා චිත්තං පරිසොධෙති; විචිකිච්ඡං පභාය තිණ්ණවිචිකිච්ඡො විහරති අකථංකථී කුසලෙසු ධම්මෙසු, විචිකිච්ඡාය චිත්තං පරිසොධෙති.

183. සො ඉමෙ පඤ්ච නීවරණෙ පභාය වෙතසො උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලිකරණෙ විචිච්චෙව කාමෙහි විචිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සච්චාරං විවෙකජං පිතිසුඛං පයමං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති; විතක්කච්චාරානං වූපසමා අජ්ඣක්තං සම්පසාදනං වෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අච්චාරං සමාධිජං පිතිසුඛං දුතියං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති; පිතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති සතො ච සම්පජානො සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙති, යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – “උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී” ති තතියං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති; සුඛස්ස ච පභානා දුක්ඛස්ස ච පභානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඬ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති.

සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඬ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ යිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ පුබ්බෙතිවාසානුස්සතිඤ්ඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො අනෙකචිතිතං පුබ්බෙතිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යාටීදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො තිස්සොපි ජාතියො චතස්සොපි ජාතියො පඤ්චපි ජාතියො දසපි ජාතියො වීසම්පි ජාතියො තිංසම්පි ජාතියො චත්තාරිසම්පි ජාතියො පඤ්ඤාසම්පි ජාතියො ජාතිසතම්පි

ජාතිසහස්සමිපි ජාතිසතසහස්සමිපි අනෙකෙපි සංවට්ටකජපෙ අනෙකෙපි විවට්ටකජපෙ අනෙකෙපි සංවට්ටවිවට්ටකජපෙ – “අමුත්‍රාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංචණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛපටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො අමුත්‍ර උදපාදිං; තත්‍රාපාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංචණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛපටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො ඉධුපපන්තො”ති. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති.

184. සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඬගණේ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ යිතෙ ආනෙඤ්ජජපත්තෙ සත්තානං චුතූපපාතඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො දිබ්බෙන චක්ඛුතා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති වචමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණිතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මුපගෙ සත්තෙ පජානාති – “ඉමෙ චත භොන්තො සත්තා කායදූව්චරිතෙන සමන්තාගතා, වච්චුච්චරිතෙන සමන්තාගතා, මනොදූව්චරිතෙන සමන්තාගතා, අරියානං උපවාදකා, මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස හෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. ඉමෙ චා පන භොන්තො සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්තාගතා වච්චුචරිතෙන සමන්තාගතා මනොසුචරිතෙන සමන්තාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස හෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා”ති. සො ඉති දිබ්බෙන චක්ඛුතා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති වචමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණිතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මුපගෙ සත්තෙ පජානාති.

185. සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඬගණේ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ යිතෙ ආනෙඤ්ජජපත්තෙ ආසවානං ඛයඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති, “ඉමෙ ආසවා”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං ආසවසමුදයො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං ආසවනිරෝධො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං ආසවනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති. තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතො කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, භවාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, අවිජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චති. විමුක්තස්මිං විමුක්තමිති ඤාණං භොති. “බිණ්ණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මවරියං, කතං කරණියං, නාපරං ඉත්ථත්තායා”ති පජානාති. එවං පුග්ගලො නෙව අත්තන්තපො ච භොති න අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො, න පරන්තපො න

පරපරිතාපනානුයොගමනුයුක්තො. සො අනත්තන්තපො අපරන්තපො දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිවිජානො නිබ්බුතො සීතීභූතො සුඛප්පට්ඨංවෙදී බ්‍රහ්මභූතෙන අත්තනා විහරති.

186. කතමො ච පුග්ගලො සරාගො? යස්ස පුග්ගලස්ස රාගො අප්පභීනො, අයං වුච්චති පුග්ගලො “සරාගො”.

කතමො ච පුග්ගලො සදොසො? යස්ස පුග්ගලස්ස දොසො අප්පභීනො, අයං වුච්චති පුග්ගලො “සදොසො”.

කතමො ච පුග්ගලො සමොහො? යස්ස පුග්ගලස්ස මොහො අප්පභීනො, අයං වුච්චති පුග්ගලො “සමොහො”.

කතමො ච පුග්ගලො සමානො? යස්ස පුග්ගලස්ස මානො අප්පභීනො, අයං වුච්චති පුග්ගලො “සමානො”.

187. කථංඤ්ච පුග්ගලො ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති රූපසහගතානං වා අරූපසහගතානං වා සමාපත්තීනං, න ලාභී ලොකුත්තරමග්ගස්ස වා ඵලස්ස වා. ඵං පුග්ගලො ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය.

කථංඤ්ච පුග්ගලො ලාභී හොති අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, න ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති ලොකුත්තරමග්ගස්ස වා ඵලස්ස වා, න ලාභී රූපසහගතානං වා අරූපසහගතානං වා සමාපත්තීනං. ඵං පුග්ගලො ලාභී හොති අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, න ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස.

කථංඤ්ච පුග්ගලො ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති රූපසහගතානං වා අරූපසහගතානං වා සමාපත්තීනං, ලාභී ලොකුත්තරමග්ගස්ස වා ඵලස්ස වා. ඵං පුග්ගලො ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය.

කථංඤ්ච පුග්ගලො නෙව ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො නෙව ලාභී හොති රූපසහගතානං වා අරූපසහගතානං වා සමාපත්තීනං, න ලාභී

ලොකුත්තරමග්ගස්ස වා ඵලස්ස වා. ඵචං පුග්ගලො නෙව ලාභී හොති අජ්ඣන්තං වෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය.

188. කතමො ච පුග්ගලො අනුසොතගාමී? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කාමෙ ච පටිසෙවති පාපඤ්ච කම්මං කරොති. අයං වුච්චති පුග්ගලො “අනුසොතගාමී”.

කතමො ච පුග්ගලො පටිසොතගාමී? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කාමෙ ච න පටිසෙවති පාපඤ්ච කම්මං න කරොති. සො සභාපි දුක්ඛෙන සභාපි දොමනස්සෙන අස්සුමුඛෙනපි රුද්ධානො පරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මවරියං වරති. අයං වුච්චති පුග්ගලො “පටිසොතගාමී”.

කතමො ච පුග්ගලො ධීතත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්චන්තං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බාසි අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. අයං වුච්චති පුග්ගලො “ධීතත්තො”.

කතමො ච පුග්ගලො තිණ්ණො පාරචගතො ථලෙ තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආසවානං බයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣන්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති පුග්ගලො තිණ්ණො පාරචගතො ථලෙ තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණො.

189. කථඤ්ච පුග්ගලො අප්පස්සුතො හොති සුතෙන අනුපපන්නො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස අප්පකං සුතං හොති සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිචුත්තකං ජාතකං අඛ්‍යාතධම්මං වෙදල්ලං. සො තස්ස අප්පකස්ස සුතස්ස න අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මජ්ජපිපන්නො [න ධම්මමඤ්ඤාය න ධම්මානුධම්මජ්ජපිපන්නො (සා.), න ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මජ්ජපිපන්නො (ක.)] හොති. ඵචං පුග්ගලො අප්පස්සුතො හොති සුතෙන අනුපපන්නො.

කථඤ්ච පුග්ගලො අප්පස්සුතො හොති සුතෙන උපපන්නො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස අප්පකං සුතං හොති සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිචුත්තකං ජාතකං අඛ්‍යාතධම්මං වෙදල්ලං. සො තස්ස අප්පකස්ස සුතස්ස අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මජ්ජපිපන්නො හොති. ඵචං පුග්ගලො අප්පස්සුතො හොති සුතෙන උපපන්නො.

කථඤ්ච පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති සුතෙන අනුපපන්නො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස බහුකං සුතං හොති සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිචුත්තකං ජාතකං අඛ්‍යාතධම්මං වෙදල්ලං. සො තස්ස බහුකස්ස

සුතස්ස න අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මජ්ජපට්ඨන්තො හොති. එවං පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති සුතෙන අනුපපන්තො.

කථඤ්ච පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති සුතෙන උපපන්තො? ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස බහුකං සුතං හොති සුත්තං ගෙයාං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. සො තස්ස බහුකස්ස සුතස්ස අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මජ්ජපට්ඨන්තො හොති. එවං පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති සුතෙන උපපන්තො.

190. කතමො ච පුග්ගලො සමණමචලො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොතාපන්තො හොති අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායනො. අයං වුව්චති පුග්ගලො “සමණමචලො”.

කතමො ච පුග්ගලො සමණපදුමො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමී හොති, සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. අයං වුව්චති පුග්ගලො “සමණපදුමො”.

කතමො ච පුග්ගලො සමණපුණ්ඩරීකො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පඤ්චන්තං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. අයං වුව්චති පුග්ගලො “සමණපුණ්ඩරීකො”.

කතමො ච පුග්ගලො සමණෙසු සමණසුඛුමාලො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආසවානං ඛයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣන්තවා උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුව්චති පුග්ගලො “සමණෙසු සමණසුඛුමාලො” ති.

චතුක්කනිද්දෙසො.

5. පඤ්චකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති

191. තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො ආරහති ච විජ්ජපට්ඨාරී ච හොති, තඤ්ච වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං යථාභූතං නප්පජානාති, යත්ථස්ස තෙ උජ්ජන්තා පාපකා අකුසලා ධම්මා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති, සො එවමස්ස වචනියො – “ආයස්මතො ඛො ආරම්භජා [ආරම්භජා (ක.) අ. නි. 5.142] ආසවා සංවිජ්ජන්ති, විජ්ජපට්ඨාරජා ආසවා පවඩ්ඪන්ති. සාධු වතායස්මා ආරම්භජෙ ආසවෙ පහාය විජ්ජපට්ඨාරජෙ ආසවෙ පටිවිතොදෙන්වා විත්තං පඤ්ඤාඤ්ච භාවෙතු. එවමායස්මා අමුතා පඤ්චමෙන පුග්ගලෙන සමසමො භවිස්සති” ති.

තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො ආරහති න විජ්ජට්ඨාරි හොති, තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාචිමුත්තිං යථාභූතං නජ්ජජානාති, යත්ථස්ස තෙ උජ්ජන්තා පාපකා අකුසලා ධම්මා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති, සො ඵවමස්ස වචනීයො – “ආයස්මතො ඛො ආරම්භජා ආසවා සංවිජ්ජන්ති, විජ්ජට්ඨාරජා ආසවා නජ්ජවච්ඡන්ති. සාධු වතායස්මා ආරම්භජෙ ආසවෙ පහාය චිත්තං පඤ්ඤාඤ්ච භාවෙතු. ඵවමායස්මා අමුතා පඤ්චමෙන පුග්ගලෙන සමසමො භවිස්සති” ති.

තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො න ආරහති විජ්ජට්ඨාරි හොති, තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාචිමුත්තිං යථාභූතං නජ්ජජානාති, යත්ථස්ස තෙ උජ්ජන්තා පාපකා අකුසලා ධම්මා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති, සො ඵවමස්ස වචනීයො – “ආයස්මතො ඛො ආරම්භජා ආසවා න සංවිජ්ජන්ති, විජ්ජට්ඨාරජා ආසවා පවච්ඡන්ති. සාධු වතායස්මා විජ්ජට්ඨාරජෙ ආසවෙ පටිච්චනාදෙන්වා චිත්තං පඤ්ඤාඤ්ච භාවෙතු. ඵවමායස්මා අමුතා පඤ්චමෙන පුග්ගලෙන සමසමො භවිස්සති” ති.

තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො න ආරහති න විජ්ජට්ඨාරි හොති, තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාචිමුත්තිං යථාභූතං නජ්ජජානාති, යත්ථස්ස තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති, සො ඵවමස්ස වචනීයො – “ආයස්මතො ඛො ආරම්භජා ආසවා න සංවිජ්ජන්ති, විජ්ජට්ඨාරජා ආසවා නජ්ජවච්ඡන්ති. සාධු වතායස්මා චිත්තං පඤ්ඤාඤ්ච භාවෙතු. ඵවමායස්මා අමුතා පඤ්චමෙන පුග්ගලෙන සමසමො භවිස්සති” ති. ඉමෙ චිත්තාරො පුග්ගලො අමුතා පඤ්චමෙන පුග්ගලෙන ඵවං ඔවදියමානා ඵවං අනුසාසියමානා අනුපුබ්බෙන ආසවානං බයං පාපුණන්ති.

192. කථඤ්ච පුග්ගලො දත්වා අවජානාති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො යස්ස පුග්ගලස්ස දෙති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං, තස්ස ඵවං හොති – “අභං දම්මී, අයං [අයං පන (සා. ක.) අ. නි. 5.141] පටිග්ගණ්හාති” ති, තමෙනං දත්වා අවජානාති. ඵවං පුග්ගලො දත්වා අවජානාති.

කථඤ්ච පුග්ගලො සංවාසෙන අවජානාති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො යෙන පුග්ගලෙන සද්ධිං සංවසති ද්වෙ වා තිණි වා වස්සානි, තමෙනං සංවාසෙන අවජානාති. ඵවං පුග්ගලො සංවාසෙන අවජානාති.

කථඤ්ච පුග්ගලො ආධෙය්‍යමුඛො හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පරස්ස වණ්ණෙ වා අවණ්ණෙ වා භාසියමානෙ ඛිජ්ජඤ්ඤච අධිමුච්චිතා හොති. ඵවං පුග්ගලො ආධෙය්‍යමුඛො හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො ලොලො හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ඉත්තරසද්ධො හොති ඉත්තරහත්තී ඉත්තරපෙමො ඉත්තරජපසාදො. එවං පුග්ගලො ලොලො හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො මන්දො මොමුහො හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ න ජානාති, සාවජ්ජානවජ්ජෙ ධම්මෙ න ජානාති, භීතජ්ජණිකෙ ධම්මෙ න ජානාති, කණ්හසුක්කසජ්ජට්ඨාගෙ ධම්මෙ න ජානාති. එවං පුග්ගලො මන්දො මොමුහො හොති.

193. තත්ථ කතමෙ පඤ්ච යොධාජීවුපමා පුග්ගලා? පඤ්ච යොධාජීවා – ඉධෙකච්චො යොධාජීවො රජග්ගඤ්ඤෙව දිස්වා සංසිද්ධි විසිද්ධි න සන්ථම්භති [\[සන්ථම්භති \(සි.\) අ. නි. 5.141\]](#) න සක්කොති සඬගාමං ඔතරිතුං. එවරුපොපි ඉධෙකච්චො යොධාජීවො හොති. අයං පඨමො යොධාජීවො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං.

පුන චපරං ඉධෙකච්චො යොධාජීවො සහති රජග්ගං, අපි ච බො ධජග්ගඤ්ඤෙව දිස්වා සංසිද්ධි විසිද්ධි න සන්ථම්භති න සක්කොති සඬගාමං ඔතරිතුං. එවරුපොපි ඉධෙකච්චො යොධාජීවො හොති. අයං දුතියො යොධාජීවො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං.

පුන චපරං ඉධෙකච්චො යොධාජීවො සහති රජග්ගං සහති ධජග්ගං, අපි ච බො උස්සාරණඤ්ඤෙව [\[උස්සාරණංයෙව \(සි.\), උස්සාරණඤ්ඤෙව \(සා. ක.\) අ. නි. 5.141\]](#) සුත්වා සංසිද්ධි විසිද්ධි න සන්ථම්භති න සක්කොති සඬගාමං ඔතරිතුං. එවරුපොපි ඉධෙකච්චො යොධාජීවො හොති. අයං තතියො යොධාජීවො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං.

පුන චපරං ඉධෙකච්චො යොධාජීවො සහති රජග්ගං සහති ධජග්ගං සහති උස්සාරණං, අපි ච බො සම්පහාරෙ හඤ්ඤති ඛ්‍යාපජ්ජති. එවරුපොපි ඉධෙකච්චො යොධාජීවො හොති. අයං චතුත්ථො යොධාජීවො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං.

පුන චපරං ඉධෙකච්චො යොධාජීවො සහති රජග්ගං සහති ධජග්ගං සහති උස්සාරණං සහති සම්පහාරං. සො තං සඬගාමං අභිවිජ්ජිත්වා විජිතසඬගාමො තමෙව සඬගාමසීසං අජ්ඣාචසති. එවරුපොපි ඉධෙකච්චො යොධාජීවො හොති. අයං පඤ්චමො යොධාජීවො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං. ඉමෙ පඤ්ච යොධාජීවා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

194. එවමෙවං පඤ්චිමෙ යොධාජීවුපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා භික්ඛුසු. කතමෙ පඤ්ච? ඉධෙකච්චො භික්ඛු රජග්ගඤ්ඤෙව දිස්වා සංසිද්ති විසිද්ති න සන්ථම්භති න සක්කොති බ්‍රහ්මවරියං සන්ධාරෙතුං **[සන්තානෙනුං (සි. සා.) අ. නි. 5.75]**, සික්ඛාදුබ්බලාං ආචිකත්වා **[ආචිකත්වා (සි.)]** සික්ඛං පච්චක්ඛාය භීනායාවත්තති. කිමස්ස රජග්ගස්මිං? ඉධ භික්ඛු සුභාති – “අසුකස්මිං නාම ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථි වා කුමාරි වා අභිරුපා දස්සනීයා පාසාදිකා පරමාය චණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්තාගතා”ති. සො තං සුත්වා සංසිද්ති විසිද්ති න සන්ථම්භති න සක්කොති බ්‍රහ්මවරියං සන්ධාරෙතුං, සික්ඛාදුබ්බලාං ආචිකත්වා සික්ඛං පච්චක්ඛාය භීනායාවත්තති. ඉදමස්ස රජග්ගස්මිං.

සෙය්‍යථාපි සො යොධාජීවො රජග්ගඤ්ඤෙව දිස්වා සංසිද්ති විසිද්ති න සන්ථම්භති න සක්කොති සඬිගාමං ඔතරිතුං, තථුපමො අයං පුග්ගලො. එවරුපොපි ඉධෙකච්චො පුග්ගලො හොති. අයං පඨමො යොධාජීවුපමො පුග්ගලො සන්තො සංවිජ්ජමානො භික්ඛුසු.

195. පුන චපරං ඉධෙකච්චො භික්ඛු සහති රජග්ගං, අපි ච බො ධජග්ගඤ්ඤෙව දිස්වා සංසිද්ති විසිද්ති න සන්ථම්භති න සක්කොති බ්‍රහ්මවරියං සන්ධාරෙතුං, සික්ඛාදුබ්බලාං ආචිකත්වා සික්ඛං පච්චක්ඛාය භීනායාවත්තති. කිමස්ස ධජග්ගස්මිං? ඉධ භික්ඛු න හෙව බො සුභාති – “අසුකස්මිං නාම ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථි වා කුමාරි වා අභිරුපා දස්සනීයා පාසාදිකා පරමාය චණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්තාගතා”ති, අපි ච බො සාමං **[සාමංයෙව (සි.)]** පස්සති ඉත්ථිං වා කුමාරිං වා අභිරුපං දස්සනීයං පාසාදිකං පරමාය චණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්තාගතං. සො තං දිස්වා සංසිද්ති විසිද්ති න සන්ථම්භති න සක්කොති බ්‍රහ්මවරියං සන්ධාරෙතුං, සික්ඛාදුබ්බලාං ආචිකත්වා සික්ඛං පච්චක්ඛාය භීනායාවත්තති. ඉදමස්ස ධජග්ගස්මිං.

සෙය්‍යථාපි සො යොධාජීවො සහති රජග්ගං, අපි ච බො ධජග්ගඤ්ඤෙව දිස්වා සංසිද්ති විසිද්ති න සන්ථම්භති න සක්කොති සඬිගාමං ඔතරිතුං, තථුපමො අයං පුග්ගලො. එවරුපොපි ඉධෙකච්චො පුග්ගලො හොති. අයං දුතියො යොධාජීවුපමො පුග්ගලො සන්තො සංවිජ්ජමානො භික්ඛුසු.

196. පුන චපරං ඉධෙකච්චො භික්ඛු සහති රජග්ගං සහති ධජග්ගං, අපි ච බො උස්සාරණඤ්ඤෙව සුත්වා සංසිද්ති විසිද්ති න සන්ථම්භති න සක්කොති බ්‍රහ්මවරියං සන්ධාරෙතුං, සික්ඛාදුබ්බලාං ආචිකත්වා සික්ඛං පච්චක්ඛාය භීනායාවත්තති. කිමස්ස උස්සාරණාය? ඉධ භික්ඛුං අරඤ්ඤගතං වා රුක්ඛමූලගතං වා සුඤ්ඤාගාරගතං වා මාතුගාමො උපසඬකමිත්වා උභසති **[උභසති (අට්ඨකථා) අ. නි. 5.75]** උල්ලපති උජ්ජග්ගති උජ්ජග්ගෙති. සො

මාතුගාමෙන උභයසියමානො උල්ලපියමානො උප්පත්තියමානො උප්පත්තියමානො සංසිද්ධි විසිද්ධි න සන්ථම්භති න සක්කොති බ්‍රහ්මවරියං සන්ධාරෙතුං, සික්ඛාදුබ්බලාං ආවිකත්වා සික්ඛං පච්චක්ඛාය භීනායාවත්තති. ඉදමස්ස උස්සාරණාය.

සෙය්‍යාපාපි සො යොධාජීවො සහති රජග්ගං සහති ධජග්ගං, අපි ච බො උස්සාරණඤ්ඤෙව සුත්වා සංසිද්ධි විසිද්ධි න සන්ථම්භති න සක්කොති සඬගාමං ඔතරිතුං, තථුපමො අයං පුග්ගලො. එවරුපොපි ඉධෙකච්චො පුග්ගලො හොති. අයං තතියො යොධාජීවුපමො පුග්ගලො සන්තො සංවිජ්ජමානො භික්ඛුසු.

197. පුන වපරං ඉධෙකච්චො භික්ඛු සහති රජග්ගං සහති ධජග්ගං සහති උස්සාරණං, අපි ච බො සම්පහාරෙ හඤ්ඤති ඛ්‍යාපජ්ජති. කිමස්ස සම්පහාරස්මි? ඉධ භික්ඛුං අරඤ්ඤගතං වා රුක්ඛමූලගතං වා සුඤ්ඤාගාරගතං වා මාතුගාමො උපසඬකම්ත්වා අභිනිසිද්ධි අභිනිපජ්ජති අජ්ඣොත්ථරති. සො මාතුගාමෙන අභිනිසිද්ධියමානො අභිනිපජ්ජියමානො අජ්ඣොත්ථරියමානො සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය දුබ්බලාං අනාවිකත්වා මෙටුනං ධම්මං පටිසෙවති. ඉදමස්ස සම්පහාරස්මි.

සෙය්‍යාපාපි සො යොධාජීවො සහති රජග්ගං සහති ධජග්ගං සහති උස්සාරණං, අපි ච බො සම්පහාරෙ හඤ්ඤති ඛ්‍යාපජ්ජති, තථුපමො අයං පුග්ගලො. එවරුපොපි ඉධෙකච්චො පුග්ගලො හොති. අයං චතුත්ථො යොධාජීවුපමො පුග්ගලො සන්තො සංවිජ්ජමානො භික්ඛුසු.

198. පුන වපරං ඉධෙකච්චො භික්ඛු සහති රජග්ගං සහති ධජග්ගං සහති උස්සාරණං සහති සම්පහාරං. සො තං සඬගාමං අභිවිජ්ජිත්වා විජිතසඬගාමො තමෙව සඬගාමසීසං අජ්ඣොත්ථරති. කිමස්ස සඬගාමවිජ්ජයස්මි? ඉධ භික්ඛුං අරඤ්ඤගතං වා රුක්ඛමූලගතං වා සුඤ්ඤාගාරගතං වා මාතුගාමො උපසඬකම්ත්වා අභිනිසිද්ධි අභිනිපජ්ජති අජ්ඣොත්ථරති. සො මාතුගාමෙන අභිනිසිද්ධියමානො අභිනිපජ්ජියමානො අජ්ඣොත්ථරියමානො විනිවෙදෙත්වා විනිමොචෙත්වා යෙන කාමං පක්කමති.

සො විවිත්තං සෙනාසනං හජති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්බොකාසං පලාලපුඤ්ජං. සො අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා නිසිද්ධි පල්ලඬකං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණ්ඩාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා විහරති, අභිජ්ඣාය විත්තං පරිසොධෙති; ඛ්‍යාපාදපදොසං පහාය අඛ්‍යාපන්තවිත්තො විහරති, සබ්බපාණභූතභිතානුකම්පි ඛ්‍යාපාදපදොසා විත්තං පරිසොධෙති; ථීනමිද්ධං පහාය විගතථීනමිද්ධො විහරති

ආලෝකසඤ්ඤී සතො සම්පජානො, ථිනමිද්ධා චිත්තං පරිසොධෙති; උද්ධච්චකුක්කුච්චං පභාය අනුද්ධතො විහරති අප්ඤ්ඤානං වූපසන්තචිත්තො, උද්ධච්චකුක්කුච්චා චිත්තං පරිසොධෙති; විචිකිච්ඡං පභාය තිණ්ණවිචිකිච්ඡො විහරති අකථංකථී කුසලෙසු ධම්මෙසු, විචිකිච්ඡාය චිත්තං පරිසොධෙති.

සො ඉමෙ පඤ්ච නිවරණෙ පභාය චෙතසො උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලිකරණෙ විචිච්චෙව කාමෙහි විචිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සච්චාරං විචෙකජං පිතිසුඛං පයමං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති; විතක්කච්චාරානං වූපසමා දුතියං ඤානං...පෙ.... තතියං ඤානං...පෙ.... චතුත්ථං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති.

සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදානෙ අනඤ්ඤානෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුහුනෙ කම්මනියෙ යිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ ආසවානං බයඤ්ඤායාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛසමුදයො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති, “ඉමෙ ආසවා”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං ආසවසමුදයො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං ආසවනිරෝධො”ති යථාභූතං පජානාති, “අයං ආසවනිරෝධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති.

තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතො කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, භවාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, අවිජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චති. විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති. “ඛිණ්ණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණියං, නාපරං ඉත්ථත්තායා”ති පජානාති. ඉදමස්ස සඤ්ඤාමවිජයස්මිං. සෙය්‍යථාපි සො යොධාජීවො සහති රජග්ගං සහති ධජග්ගං සහති උස්සාරණං සහති සම්පහාරං, සො තං සඤ්ඤාමං අභිවිජින්නිවා විජිතසඤ්ඤාමො තමෙව සඤ්ඤාමසීසං අප්ඤ්ඤාචසති, තථූපමො අයං පුග්ගලො. එවරූපොපි ඉධෙකච්චො පුග්ගලො හොති. අයං පඤ්චමො යොධාජීවූපමො පුග්ගලො සන්නො සංවිජ්ජමානො හික්ඛුසු. ඉමෙ පඤ්ච යොධාජීවූපමා පුග්ගලො සන්නො සංවිජ්ජමානා හික්ඛුසු.

199. තත්ථ කතමෙ පඤ්ච පිණ්ඩපාතිකා? මන්දන්තා මොවුහන්තා පිණ්ඩපාතිකො හොති, පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො පිණ්ඩපාතිකො හොති, උම්මාදා චිත්තචික්ඛෙපා පිණ්ඩපාතිකො හොති, “චණ්ණිතං බුද්ධෙහි බුද්ධසාවකෙහි”ති පිණ්ඩපාතිකො හොති, අපි ච අප්පිච්ඡතංයෙව [අප්පිච්ඡතංයෙව (සා.) අ. නි. 5.181] නිස්සාය සන්තුට්ඨිංයෙව නිස්සාය සල්ලෙඛංයෙව නිස්සාය ඉදමත්ථිතංයෙව [ඉදමත්ථිතංයෙව (සි.)] නිස්සාය පිණ්ඩපාතිකො හොති. තත්‍ර ය්වායං පිණ්ඩපාතිකො අප්පිච්ඡතංයෙව නිස්සාය සන්තුට්ඨිංයෙව නිස්සාය සල්ලෙඛංයෙව නිස්සාය ඉදමත්ථිතංයෙව නිස්සාය

පිණ්ඩපාතිකො, අයං ඉමෙසං පඤ්චන්තං පිණ්ඩපාතිකානං අග්ගො ව සෙට්ඨො ව පාමොක්ඛො **[මොක්ඛො (සී.)]** ව උත්තමො ව පවරො ව.

සෙය්‍යථාපි නාම ගවා බීරං, බීරම්භා දධි, දධිම්භා නවනීතං **[නොනීතං (සී.)]**, නවනීතම්භා සජ්ජි, සජ්ජිම්භා සජ්ජිමණ්ඩො, සජ්ජිමණ්ඩං තත්ථ අග්ගමක්ඛායති; එවමෙවං ය්වායං පිණ්ඩපාතිකො අජ්ජිච්ඡතංයෙව නිස්සාය සන්තුට්ඨිංයෙව නිස්සාය සල්ලෙඛංයෙව නිස්සාය ඉදමත්ථිතංයෙව නිස්සාය පිණ්ඩපාතිකො හොති, අයං ඉමෙසං පඤ්චන්තං පිණ්ඩපාතිකානං අග්ගො ව සෙට්ඨො ව පාමොක්ඛො ව උත්තමො ව පවරො ව. ඉමෙ පඤ්ච පිණ්ඩපාතිකා.

200. තත්ථ කතමෙ පඤ්ච බලපච්ඡාහත්තිකා...පෙ.... පඤ්ච එකාසනිකා...පෙ.... පඤ්ච පංසුකුලිකා...පෙ.... පඤ්ච තෙව්වරිකා...පෙ.... පඤ්ච ආරඤ්ඤිකා...පෙ.... පඤ්ච රුක්ඛමූලිකා ...පෙ.... පඤ්ච අබ්භොකාසිකා...පෙ.... පඤ්ච නෙසජ්ජිකා...පෙ.... පඤ්ච යථාසන්ථතිකා...පෙ.....

201. තත්ථ කතමෙ පඤ්ච සොසානිකා? මන්දන්තා මොමුහත්තා සොසානිකො හොති, පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො සොසානිකො හොති, උම්මාදා විත්තවික්ඛෙපා සොසානිකො හොති, ‘‘චණ්ණිතං බුද්ධෙහි බුද්ධසාවකෙහි’’ති සොසානිකො හොති, අපි ව අජ්ජිච්ඡතංයෙව නිස්සාය සන්තුට්ඨිංයෙව නිස්සාය සල්ලෙඛංයෙව නිස්සාය ඉදමත්ථිතංයෙව නිස්සාය සොසානිකො හොති. තත්‍ර ය්වායං සොසානිකො අජ්ජිච්ඡතංයෙව නිස්සාය සන්තුට්ඨිංයෙව නිස්සාය සල්ලෙඛංයෙව නිස්සාය ඉදමත්ථිතංයෙව නිස්සාය සොසානිකො, අයං ඉමෙසං පඤ්චන්තං සොසානිකානං අග්ගො ව සෙට්ඨො ව පාමොක්ඛො ව උත්තමො ව පවරො ව.

සෙය්‍යථාපි නාම ගවා බීරං, බීරම්භා දධි, දධිම්භා නවනීතං, නවනීතම්භා සජ්ජි, සජ්ජිම්භා සජ්ජිමණ්ඩො, සජ්ජිමණ්ඩං තත්ථ අග්ගමක්ඛායති; එවමෙවං ය්වායං සොසානිකො අජ්ජිච්ඡතංයෙව නිස්සාය සන්තුට්ඨිංයෙව නිස්සාය සල්ලෙඛංයෙව නිස්සාය ඉදමත්ථිතංයෙව නිස්සාය සොසානිකො හොති, අයං ඉමෙසං පඤ්චන්තං සොසානිකානං අග්ගො ව සෙට්ඨො ව පාමොක්ඛො ව උත්තමො ව පවරො ව. ඉමෙ පඤ්ච සොසානිකා.

පඤ්චකනිද්දෙසො.

6. ඡක්කපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති

202. තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අභිසම්බුජ්ඣති, තත්ථ ච සබ්බඤ්ඤාතං පාපුණාති බලෙසු ච වසීභාවං, සම්මාසම්බුද්ධො තෙන දට්ඨබ්බො.

තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අභිසම්බුජ්ඣති, න ච තත්ථ සබ්බඤ්ඤාතං පාපුණාති න ච බලෙසු වසීභාවං, පච්චෙකසම්බුද්ධො තෙන දට්ඨබ්බො.

තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අනභිසම්බුජ්ඣති, දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොති [දුක්ඛස්සන්තං කරොති (සි.) එවමුපරිපි], සාවකපාරමිඤ්ච පාපුණාති, සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා තෙන දට්ඨබ්බො.

තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අනභිසම්බුජ්ඣති, දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොති, න ච සාවකපාරමිං පාපුණාති, අවසෙසා අරහන්තා තෙන දට්ඨබ්බො.

තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අනභිසම්බුජ්ඣති, න ච දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොති, අනාගාමී හොති අනාගන්තා ඉත්ථත්තං, අනාගාමී තෙන දට්ඨබ්බො.

තත්‍ර ය්වායං පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අනභිසම්බුජ්ඣති, න ච දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොති, ආගන්තා ඉත්ථත්තං, සොනාපන්තසකදාගාමීනො තෙන දට්ඨබ්බො.

ඡක්කනිද්දෙසො.

7. සත්තකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති

203. කථඤ්ච පුග්ගලො සකිං නිමුග්ගො නිමුග්ගොව හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සමන්තාගතො හොති එකන්තකාළකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි. එවං පුග්ගලො සකිං නිමුග්ගො නිමුග්ගොව හොති.

කථඤ්ච පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා නිමුජ්ජති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො උම්මුජ්ජති “සාහු සද්ධා කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු [සාහු (සි. සායා.) එවං තිසු යානෙසුපි] හිරි කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු ඔත්තප්පං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු වීරියං [වීරියං (සි. සායා.)] කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු පඤ්ඤා කුසලෙසු ධම්මෙසු”ති. තස්ස සා සද්ධා නෙව තිට්ඨති නො වධිසති භායතියෙව, තස්ස සා

හිරි නෙව තිට්ඨති නො වඩ්ඪති භායතියෙව, තස්ස තං ඔත්තප්පං නෙව තිට්ඨති නො වඩ්ඪති භායතියෙව, තස්ස තං වීරියං නෙව තිට්ඨති නො වඩ්ඪති භායතියෙව, තස්ස සා පඤ්ඤා නෙව තිට්ඨති නො වඩ්ඪති භායතියෙව. එවං පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා නිමුජ්ජති.

කථංඤ්ච පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා යිතො හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො උම්මුජ්ජති “සාහු සද්ධා කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු හිරි කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු ඔත්තප්පං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු වීරියං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු පඤ්ඤා කුසලෙසු ධම්මෙසු”ති. තස්ස සා සද්ධා නෙව භායති නො වඩ්ඪති යිතා හොති, තස්ස සා හිරි නෙව භායති නො වඩ්ඪති යිතා හොති, තස්ස තං ඔත්තප්පං නෙව භායති නො වඩ්ඪති යිතං හොති, තස්ස තං වීරියං නෙව භායති නො වඩ්ඪති යිතං හොති, තස්ස සා පඤ්ඤා නෙව භායති නො වඩ්ඪති යිතා හොති. එවං පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා යිතො හොති.

කථංඤ්ච පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා විපස්සති විලොකෙති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො උම්මුජ්ජති “සාහු සද්ධා කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු හිරි කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු ඔත්තප්පං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු වීරියං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු පඤ්ඤා කුසලෙසු ධම්මෙසු”ති. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොතාපන්නො හොති අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායනො. එවං පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා විපස්සති විලොකෙති.

කථංඤ්ච පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා පතරති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො උම්මුජ්ජති “සාහු සද්ධා කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු හිරි කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු ඔත්තප්පං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු වීරියං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු පඤ්ඤා කුසලෙසු ධම්මෙසු”ති. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමී හොති සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්සන්තකරො හොති. එවං පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා පතරති.

කථංඤ්ච පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා පතිගාධප්පත්තො හොති? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො උම්මුජ්ජති “සාහු සද්ධා කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු හිරි කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු ඔත්තප්පං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු වීරියං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු පඤ්ඤා කුසලෙසු ධම්මෙසු”ති. සො පඤ්චන්තං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බාසී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. එවං පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා පතිගාධප්පත්තො හොති.

කථංඤ්ච පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා තිණ්ණො හොති පාරභිගතො ථලෙ තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො උම්මුජ්ජති “සාහු සද්ධා කුසලෙසු

ධම්මෙසු, සාධු හිරි කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු ඔත්තප්පං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු වීරියං කුසලෙසු ධම්මෙසු, සාධු පඤ්ඤා කුසලෙසු ධම්මෙසු' ති. සො ආසවානං බයා අනාසවං වෙනොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං පුග්ගලො උම්මුජ්ජිත්වා තිණ්ණො හොති පාරඤ්ඤානො ඵලෙ තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණො.

204. කතමො ච පුග්ගලො උභතොභාගවිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන චුඡිත්වා විහරති පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛිණා හොත්ති. අයං වුවචති පුග්ගලො උභතොභාගවිමුත්තො.

205. කතමො ච පුග්ගලො පඤ්ඤාවිමුත්තො...පෙ.... කායසක්ඛි... දිට්ඨිප්පත්තො... සද්ධාවිමුත්තො... ධම්මානුසාරී ....

206. කතමො ච පුග්ගලො සද්ධානුසාරී? යස්ස පුග්ගලස්ස සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපත්තස්ස සද්ධිත්ථියං අධිමත්තං හොති, සද්ධාවාහිං සද්ධාපුබ්බඤ්ඤාං අරියමග්ගං භාවෙති. අයං වුවචති පුග්ගලො සද්ධානුසාරී. සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපත්තො පුග්ගලො සද්ධානුසාරී, ඵලෙ ඤිතො සද්ධාවිමුත්තොති.

සත්තකනිද්දෙසො.

8. අට්ඨකපුග්ගලපඤ්ඤත්ති

207. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො මග්ගසමඤ්චිතො, චත්තාරො ඵලසමඤ්චිතො පුග්ගලො? සොතාපත්තො, සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපත්තො; සකදාගාමී, සකදාගාමීඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපත්තො; අනාගාමී, අනාගාමීඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපත්තො; අරහා, අරහත්තඵලසච්ඡිකිරියාය [අරහත්තාය (සා. ක.) අ. නි. 8.59] පටිපත්තො; ඉමෙ චත්තාරො මග්ගසමඤ්චිතො, ඉමෙ චත්තාරො ඵලසමඤ්චිතො පුග්ගලො.

අට්ඨකනිද්දෙසො.

9. නවකපුග්ගලපඤ්ඤත්ති

208. කතමො ච පුග්ගලො සම්මාසම්බුද්ධො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චාති අභිසම්බුජ්ඣති, තත්ථ ච සබ්බඤ්ඤානං පාපුණාති බලෙසු ච වසිභාවං. අයං වුවචති පුග්ගලො සම්මාසම්බුද්ධො.

කතමො ච පුග්ගලො පච්චෙකසම්බුද්ධො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චාති අභිසම්බුජ්ඣති, න ච තත්ථ සබ්බඤ්ඤානං පාපුණාති න ච බලෙසු වසීභාවං. අයං වුච්චති පුග්ගලො පච්චෙකසම්බුද්ධො.

කතමො ච පුග්ගලො උභතොභාගවිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන චුසිත්වා විහරති පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති. අයං වුච්චති පුග්ගලො උභතොභාගවිමුත්තො.

කතමො ච පුග්ගලො පඤ්ඤාවිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො න භෙව ඛො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන චුසිත්වා විහරති පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති. අයං වුච්චති පුග්ගලො පඤ්ඤාවිමුත්තො.

කතමො ච පුග්ගලො කායසක්ඛි? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන චුසිත්වා විහරති පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති. අයං වුච්චති පුග්ගලො කායසක්ඛි.

කතමො ච පුග්ගලො දිට්ඨිජ්ජත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති, තථාගතජ්ජවෙදිතා වස්ස ධම්මා පඤ්ඤාය වොදිට්ඨා භොන්ති වොචරිතා, පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති. අයං වුච්චති පුග්ගලො දිට්ඨිජ්ජත්තො.

කතමො ච පුග්ගලො සද්ධාවිමුත්තො? ඉධෙකච්චො පුග්ගලො “ඉදං දුක්ඛ”න්ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා”ති යථාභූතං පජානාති, තථාගතජ්ජවෙදිතා වස්ස ධම්මා පඤ්ඤාය වොදිට්ඨා භොන්ති වොචරිතා, පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛිණා භොන්ති, නො ච ඛො යථා දිට්ඨිජ්ජත්තස්ස. අයං වුච්චති පුග්ගලො සද්ධාවිමුත්තො.

කතමො ච පුග්ගලො ධම්මානුසාරී? යස්ස පුග්ගලස්ස සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපත්තස්ස පඤ්ඤාන්ද්‍රියං අධිමත්තං භොති, පඤ්ඤාචාහිං පඤ්ඤාපුබ්බභිගමං අරියමග්ගං භාවෙති. අයං වුච්චති පුග්ගලො ධම්මානුසාරී. සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපත්තො පුග්ගලො ධම්මානුසාරී, ඵලෙ ධිතො දිට්ඨිජ්ජත්තො.

කතමො ච පුග්ගලො සද්ධානුසාරී? යස්ස පුග්ගලස්ස සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපත්තස්ස සද්ධිත්තං අධිමත්තං භොති, සද්ධාචාහිං සද්ධාපුබ්බභිගමං අරියමග්ගං භාවෙති. අයං වුච්චති පුග්ගලො

සද්ධානුසාරී. සොනාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො පුග්ගලො සද්ධානුසාරී,
ඵලෙ යිනො සද්ධාවිමුත්තොති.

නවකනිද්දෙසො.

10. දසකපුග්ගලපඤ්ඤාත්ති

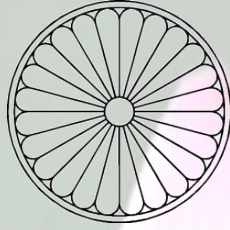
209. කතමෙසං පඤ්චන්තං ඉධ නිට්ඨා? සත්තක්ඛත්තුපරමස්ස
කොලඨකොලස්ස ඵකඛ්ඡිස්ස සකදාගාමිස්ස යො ව දිට්ඨෙව ධම්මෙ අරහා –
ඉමෙසං පඤ්චන්තං ඉධ නිට්ඨා.

කතමෙසං පඤ්චන්තං ඉධ විභාය නිට්ඨා? අන්තරාපරිනිබ්බායිස්ස
උපහච්චපරිනිබ්බායිස්ස අසඬ්ඛාරපරිනිබ්බායිස්ස සසඬ්ඛාරපරිනිබ්බායිස්ස
උද්ධංසොතස්ස අකනිට්ඨගාමිනො – ඉමෙසං පඤ්චන්තං ඉධ විභාය නිට්ඨාති.

ඵත්තාවතා පුග්ගලානං පුග්ගලපඤ්ඤාත්තිති.

දසකනිද්දෙසො.

පුග්ගලපඤ්ඤාත්තිපකරණං නිට්ඨිතං.

සබ්බදාතං ධම්ම දාතං ජිනාති,
සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනාති;
සබ්බරතීං ධම්ම රතීං ජිනාති
තණ්හාක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං ධුත්ථිච්ඡන්දයං;
ධම්මං ධුත්ථස්සරං නික්ඛු - සද්ධම්මා හ පරිනායති.

(ධම්මපදය නික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පතොසො සුගතාප්පසන්ථො,
තරණීච සංසාර මහණ්ණවස්ස;
බ්‍රහ්මාසුරාදීනි අමස්සනීයෙතා,
රසො රසානං පරමො තිලොක්කො.

මහාගඳො මච්චුපරා පහානො,
සබ්බිනිනාසාය විසෙසමන්තො;
සබ්බන්ති දානෙත ච කප්පරුක්ඛො,
චිත්තාමනී හද්දසටොච ධම්මො.

ධම්මං විනා තන්ති ජිනාච මානා,
තමෙව තාණං සරණං පනිට්ඨා;
තස්මා හි තො කිච්චමඤ්ඤප්පනාය,
සුභාවි ධාරෙච්ච වරාවි ධම්මෙ.

(භස්වාහිනී)

චිරං නිට්ඨතු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම උතය පිණිසයි.....